№ 123. — Neljapäewal, 18. oktobril 1912. — № 123.

Neljas aastakäik.

Ilmub kolm korda nädalas, teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Kirjadesks on ligemteadmine kuukir „Digna" ja „Rahwawaba..ud ja omawalitsus". — Kontor on awatud äripäewadel kell 10—5 päewal, pühapäewadel ja kroonupühadel kell 12—2 päewal.

Toimetus ja talitus:
СПБ. Офицерская ул. № 5.
Telefon № 463-24.

Peterburi Teataja

Tellimishind postiga:
12 kuu peale 4 rbl. — kop.
6 „ „ 2 „ 15 „
3 „ „ 1 „ 10 „
2 „ „ — „ 75 „
1 „ „ — „ 40 „
Wäljamaale 6 r. l. aastas.

Kaasandes „Digna" eest on juurde maksa: aastas 50 k., poolest aastas 25 kop. ja „Rahwawabadus ja omawalitsus" eest 75 kop.
Üksiku numbri hind 4 kop.

Kuulutuste hinnad:
Lehe esimesel küljel 40 kop.; wiimasel küljel 20 kop. rida.

Adressi muutmine — 10 kop.
ja endine adress tuleb selle numbri üles anda.

Wähemalt 25 aastat peab igas perekonnas meilt ostetud Singeri süsteemi

„PFAFFI"

õmblusmasin wastu. Sellepärast wõime neid masinaid rahulise südametunnistusega igale sugupoolele soowitada.

Hinnad odawad.

Kes Peterburi eestlastest kogu hinda korraga äramaksta ei soowi, sellele müüme järelmaksuga 5-e rubla wiisil kuus.

E. Kinkmann & Co. St. Peterb., Gorochowaja, 17. (Wunase silla juures.)

Pet. Eesti Üliõpilaste Seltsi

näitemüük

laupäewal, 27. oktobr. kella 6 kuni 12, pühapäewal, 28. oktobr. kella 12 kuni 12.

Jaani kiriku kroõisaalis.

Uuemad sõnumed.

* **Riigiwolikogu walimised on Peterburis 25. oktobril, aga mitte täna, nagu waremalt teatatud.**

* **Riiginõukogu liikmeks kunstide akademia ja ülikoolide poolt on Tartu ülikooli professor Kustrowstew walitud.**

* **Adrianopoli piiramine serblaste poolt kestab edasi. Türklased on uuesti mitu tähtsat leiuukoha kaotanud.**

Tänase numbriga läheb jutulisa „Magamiswaguni plats nr. 10" nr. 19 kaasa.

Kohalikud teated.

Kohaliku Eesti kirikukooli lastepidu. Minul on täna raske ülesanne sarest ma jaan teile täna üht pidu soowitame. Nüüdsel ajal, kus meie seltsielus juba pea üleliigseid pidusid tehakse, kus nõnel päewal koguni kaks-kolm korraga — tundub see tõsise inimese meelest õiete nagu pilge jälle uue pidu-soowitusega tulla. Kui ma seda aga üksi täna teen, siis sünnib see ainult sellepärast, et see pidu, mida mina teile soowitama pean mitte päris harilik pidu ei ole. Tema on nimelt üks lastepidu. Sedaiesi pidusid tuleb meil kahjuks weel õige harwa ette. Ka peetakse meil neid pidusid enamiste weel liiga wähe huwitawaks. Ja ometi pakub üks wõõrgi õiete korraldatud lastepidu inimese südamele lagedate kaugelt enam ülendust ja puhast rõõmu, kui nii mõnigi suurte inimeste pidu. Tarwis ainult wähe ligemalt mõista seda rikkumata alewoolawat elu, mis meie lastes peitub.

Pühapäewal, 21. okt. on kohaliku Eesti kirikukooli esimene seltsenaatune pidu kus peale mitmeringuste laste-etetannete weel mitmed lugupeetud kunstnikud ette astuwad. Koguni haruldaseks palaks tähendatud pidul tohiks Keiserliku teatrite artisti J. Griebeni ja hra M. Lüdigi klawerimäng kahel kontsert-klaweril olla. Ettekandmis on suuremalised E. Griegi ja Beethoweni motiiwide põhjal loodud Saint-Saens'i teisisöd. Wääriliit lisa pidule pakub lõpuks hra O. Peterson deklamatsioon. x.

Kohaliku ülikooli lõpetasid tänawu sügisel järgmised noormehed: K. Luis, loodusteadlane, A. Wallner, math., J. Arnwelt, jur., Juhane, põllutööteadlane.

Peterburi lihaturg. Peterburi lihaturu wiletsa seisukorra üle on iseäranis wiimastel aastatel palju kaebtusi kuulda olnud. Ehkeks ei ole linna omawalitsus liha järele weel õiget järelwalwust suutnud siisse seada. Sarnase asjaolu juures peawad wäga palju kõlbmata kaupa turule, ja selle all kannatawad muidugi liha tarwitajad. Teiseks puuduwad lihahindade kohta kindlad määrused, nõnda et kaupmehed hindasid oma heaksarwamise järele nii kõrgele ajada wõiwad, kui nendele iganes meeldib. Peale selle ei seija üsiewedu liha järele nõudmisega rahuldada: nõudmine läheb iga aastaga suuremaks kuid üsiewedu ei kaswa mitte sellest määras.

Lähemal ajal on oodata, et lihaturg weel palju halwemasse seisukorda sattub, kui ta praegu on. Nimelt nagu kuulda hakatawat Wenemaa liha suurel wiisil Saksamaale wedama. Seniajani sai Wene raudteedel lihakaupa alandatud tariifi järele weetud, kuna aga Saksamaal sarnast weohinna alandust ei antud. Nüüd on aga ka Saksamaa raudteedel liha kohta alandatud tariif maksma pandud, mispärast suuremat Wene liha wäljawedu Saksamaale oodata wõib. Seniajani sai Peterburi ja Moskwa suurema osa liha Woloni, Tschernigowi, Hersoni, Kiewi, Bessarabia, Poltawa ja Jekaterinoslawi kubermangudest, kus palju Tscherkaski tõugu härgi peetakse ja neid lihaloomadena Peterburisse ja Moskwasse saadeti. Saksamaa lihakaupmehed on oma ülesostjad tähendatud kubermangudesse saatnud. kes seal paremad lihaloomad üles ostawad ja neid Warschawi kaudu Saksamaale saatma hakkawad. Peale selle ostawad Saksamaa ülesostjad palju sigu kokku ja saadawad oma kodumaale.

See teade sünnitas Peterburi lihabörses suurt ärewust, sest et siin kardetakse, et Peterburi linn nüüd hoopis ilma lihata peab jääma ehk sellega leppima, mis Saksamaa ülesostjatest järele jääb. Börse komitee on kaks koosolekut ära pidanud, kus asja arutati. Komitee jõudis otsusele, et lihanälga ei Peterburis ega Moskwas karta ei ole, sest lihaloomi leidub tähendatud kubermangudes küllalt niipalju, et neid ka pealinnadele jätkub. Siiski on asjal see halb külg, et paremad loomad sakslaste poolt ära jaawad ostetud, nõnda et Peterburi lihaturule ainult teise sordi liha saatma hakatakse. Hindade alanemist ei ole selle juures siiski oodata, sest et lihaloomade tagawara muidugi wähenema saab, mis lihahindade tõusmise peale oma mõju awaldamata ei jäta. Sellepärast jõudis lihabörse komitee otsusele, lihaloomade wäljaweo wastu sellekohaseid abinõusid tarwitusele wõtta. Nimelt soowitab komitee, et wäljamaale saadetawa liha weohinna alandus ära kaotataks. Arwatawaste ei suuda börse komitee ka seekord asja parandada, nagu ta kunagi sellega walmis saada ei ole suutnud (oli ju Peterburi lihaturg ammust ajast saadik wiletsas seisukorras) ja Peterburis wõib tõsist lihanälga oodata.

Keelatu riigiwolikogu saab neljas wolikogu olema. Nagu ajalehtede lugejatel meeles, wõeti minewases riigiwolikogus saadiku Gololobowi kaebtuse peale asi arutusele, kas saadikud oma kõnede eest, mis nad riigiwolikogus peawad, wastutust kandma peawad, wõi on nad nagu parlamentlistes riikides korraks jaanud, wastutusewabad. Senati seadusetundjad murdsid kaua aega selle küsimuse kallal päid ja alles 15. oktobril jõudsid nad otsusele, et saadikuid ikkagi kõnede pärast wastutusele wõib wõtta, nimelt riigi kõrgema kaelakohtuliku ajutuse kaudu, kuna asjad, mis eraisikute kaebtuste läbi kõnede asjus tõusewad, leppimisega lõpetatud ei wõi saada.

See on ajalooline otsus ja Wene konstitutsiooni kohta wäga loomulik. Walitsusele on sellega sõjariist kätte antud, millega ta iga wastumeelse saadiku suu wõib sulgeda — karistus on ju „kõsitawa" kõne eest wali! Kui riigiwolikogul tänini ainult see tähtsus oli, et tema kõnetooli kaudu riigikodanikud nii ühte kui teist kuulda saiwad, mis muidu nende kõrwu poleks ulatanud, siis on nüüd see hea külg riigiwolikogult ka ära wõetud ja saadikutel jääb ainult heaktamise ja . . . palgasaamise wabadus.

Senati otsus on isegi oktobristide peale rusuwat mõju awaldanud. Nende silmapaistwamad tegelased, nagu von Anrep ja Lerche seletanud ajakirjanikkudele, et sarnane seisukord wõljakannatamata on ja et tulewane duuma sellsoomuwastase seisukorra muutmiseks sammusid peaks tegema, kuid kas see keeletu duuma seda teeb, on küsimine.

Linna omawalitsus ja linnapealik. Juba mõnda aega kestis linna omawalitsuse ja kohaliku linnapealiku wahel waidlus, kas linn on kohustatud politseiametnikkude ertimiseks 48 tuh. rbl. iga aasta maksma. Linna poolt seletati, et politseiametnikud linna haigemajades rawitsemist wõiwad saada. Linnapealik aga leidis, et sarnane kord soowitaw ei ole, sest et haigemajades politseiametnikkude wastu teiste haigete poolt waenulikku olekut üles näidatud wõib saada, nagu seda waremalt ette tulnud olewat. Sellepärast nõuab linnapealik linna käest igaaastast abiraha, mis politseiametnikkude eestimise peale wälja saaks antud, kuna politseiametnikka hariguste puhul kroonu hospitalides rawitseda ka waatetakse. Asi läks senatini, kus otsuseks tehti et linn ikkagi 48 tuh. rbl. aastas politseiametnikkude eestimise peale wälja peab andma. Linnanõukogu ei jäänud selle otsusega rahule, waid otsustas Kõigekõrgema armu peale senati otsuse üle kaebtust sisse anda.

Teine asi, mis linna omawalitsuse ja linnapealiku wahel lahkuminekut tekitanud, on järgmine. Linnapealik nõuab, et linna poolt Aleksejewi haigemaja juurde iseäraline jaoskond sisse seataks, kus wangid wangisid arstida wõimalik oleks. Selles jaoskonnas peaks kõwa wahikord sisse seada, nõnda et wangidel wõimalik ei oleks ära põgeneda. Linna diguiseteadine nõuandja seletas aga, et linn kaelakohtuliste wangide üleswalwamisest wabastatud on, sellepärast ei wõi sellest juttugi olla, et linn iseäralise haigemaja tähendatud wangide jaoks üsieseadma peab. Selle peale otsustas linnawalitsus linnapealiku nõudmist, kui seadusewastast tagasi lükata.

Tööliste walinikkude walimine. Teatawaste lükati Peterburi maakonna wabrikute tööliste walimeeste walimine maakonna komisjoni poolt ümber. Pühapäewal oli uus walimine, kus kõik endised walinikud uuesti tagasi waliti. Kõik walinikud on oma waadete poolest sotsialdemokradid. Nendele tehti walijate poolt kohuseks teisel walimiskogu koosolekul sotsialdemokradide poolt heaaletada.

Professorite seatlaud sisemiste asjade ministri juures. Kohaliku linnapealiku nõudmise peale hakati neid Juudi soost üliõpilasi (meeste- ja naisterahwad) kes psiiho-neuroloogia instituudis õppisid, Peterburist wälja saatma, olgugi et nendel pealinnas elamiseks luba on. Linnapealiku seletuse järele olewat juutidel tähendatud instituudi sisseastumisega pealinnas elamise luba kaotatud. Et Juudi soost üliõpilasi raskesse seisukorrast päästa, läks instituudi professorite saatkond sisemiste asjade ministri juurde, kellele palwe ette pandi selleks kaasa mõjuda, et linnapealiku otsus muudetud saaks. Minister olnud saatkonna wastu wäga tähelepanelik ja lubanud asja järele kaalata ja üldiselt lootust andes, et linnapealiku otsus ehk muudetud wõib saada.

Linna haigemajad. Linna haigemajade seisukorra kohta on palju nurisat kuulda olnud. Hiljuti waadati sellekohase komisjoni poolt kõik haigemajad läbi. Komisjon leidis, et linna haigemajad kõige wiletsamas ja hirmsamas seisukorras on. Iseäranis wastikut mõju awaldanud komisjoni liikmete peale Aleksejewi haigemaja, mida 13. oktobril järele waadati. See haigemaja asub endises wabrikuhoones, mis aga sugugi kohaselt haigete rawitsemiseks sisse seatud ei ole. Terwe haigemaja ruumi täidab wäljakannatamata hais ja roiskus. Muuseas laas äbwardawad laed sisse kukkuda kuna nendele toed alla on pandud. Terwishoiuwastalisest seisukorrast hoolimata on haigemaja inimesi ülemäära täis tuubitud. Nii, näituseks, on külgehakkawate haiguste jaoskonnas waodid kolmekaupa kõrwuti, külg külje wastas, nõnda et mõned haiged muidu waodist asja ei saa, kui ronib üle teiste woodite. Komisjoni arwamise järele tuleb Aleksejewi haigemajahoone hoopis maha lõhkuda ja uus asemele ehitada.

Kroonumaksu wõlgade sissenõudmist linna liikumata waranduste pealt tahab linnapealik kiirustada. Oma eeskirjas, mida linnap. 14. skp. andis, antakse politseiasutustele kindel käsk nimetatud wõlgade sissenõudmisega rutata, kuna nende wõlgade summa Peterburi linna kohta 539.000 rubla wälja teeb. Nagu kuulda, olla rahaministri ringkiri linnapealikule jaadinud sarnast eeskirja awaldama.

Politseijaoskondade takseerimine põhjalikult rewideerimisele wõtta, nagu linnapealiku eeskiri 14. skp. nõuab. Rewideerimine peab 1. weebruariks 1913 a. lõpule jõudma.

Eesti seltside teated.

Pet. E. Kaitseühisus. (Садовая 35, кв. 38). Täna, kell 9 õ. nõ temuuligi lõõbhu.)
Laupäewal, 20. okt. kell 9 õ. perekonna-õhtu.

Hariduseselts II. jaoskond (Б. Монетная, 1, кв. 1). Laupäewal, 20. skp. perekonna-õhtu.

Noorteseltfs (Столярный пер. 13). Pühapäewal, 21. okt. kell 7 õ. kõne „Balkani sõda." Kõneleb K. Berendsen.
Laupäewal, 20. ja pühapäewal 21. skp. — perekonna-õhtud.

Asundustest.

Kroonlinna Eesti naisteselts on pärast lumist waheaega jälle agaralt tööle hakanud Eesti koolimaja heaks, millel ju ligi 20,000 rubla kapitali. Ennemalt on Eesti naisteselts iga 2—3 aasta takka ikka suurema loosimise ära pidanud, mis ligi 1000 r. sisse toonud. Loodame, et preili Minna Hermann, kes seltsi juhatuse nüüd enese peale wõtnud, tulewaks temadeks seltsis nii palju asjega edasi jõuab, et jälle koolimaja ligi tuhande rublaga rikastab. „Post."

Gatshinast. Eesti Asunduste Majanduseühisuse järelewaatuse komitee ja juhatuse ühine koosolek 12. skp.

Koosoleku juhatajaks waliti M. Talts, protokolli kirjutajaks L. Mühlbach.

Raamatupidaja W. Song kannab juuli-, augusti- ja septembrikuude eest aruande ette, millest selgub, et kolme kuu jooksul üleüldine läbikäik 54 752 r. 70 kop. peale on tõusnud. Selle aja jooksul on masinaid wõlgu müüdud 12 946 r. 65 k. eest. Koosolek tegi juhatusele ülesandeks põllumeestele weel suurema krediidiualdusega wastu tulla, niisamuti ka uusi müügiletulemaid põllutöömasinaid ja riistu, enne müügile wõtmist, ühisuse liikmete poolt äraproowida lasta ja alles siis neid müüa ja soowitada. Otsustati tulewaks hooajaks piltidega illustratud hinnakiri Eesti- ja Wene-keeles wäljaanda, kus hinnad ühisuse ladus Gatshinas ja wabrikute ladudes üleese tähendatud on. Kõik tellimised, mis aegsaste sisse tulewad, saatsid otsekohe wabriku ladust täidetud, mislabi hinnad ostjatele umbes 10% odawamad tuleksid. Et põllumeestele kui ka nende seltsidele ja ühisustele wõimalikuks teha tellimisi warakult täita, otsustati käsiraha asemel tellimise juures ka wekslid wastu wõtta. Et läbikäimist Eesti asunduste wahel elustada, selleks leiti tarwilikku olewat tulewast aastast ühisuse kontor Peterburisse üle wiia, kuna ladu Gatshinasse edasi jääb. Ühisuse äriosasid otsustati edasimüümiseks Põhja Wastastiku Krediitühisuse ja Peterburi Eesti Laenu- ja Hoiuühisuse kätte anda. Peale muu otsustati kindlustada, et äriosad ühisuse käest 6% aastas teeniwad ja peale selle puhtast kasust diwidendina 30%, nagu see põhjuskirjas ära näidatud on. Tõõrati päewakord järgmiseks üleüldiseks koosolekuks wälja ja otsustati sellest koosolekust läkitada asunduste põllumeeste seltsisid oma asemikkude läbi healeõiguslikult osa wõtma kutsuda. gkb.

Maakuulaja reisikiri.

Kaluga ja Tuula kubermangud on ka Eesti asunikkudele kohased, kõmukuukuruste peale siinna aga wastama ilusta ei ole soowitaw, sest et seal palju halba kohti ja parlasi on. Kaunis kena maa peal on Koidola Eesti asundus. Kellel himu siinnapoole minna, pärigu enne Dobrino põllumeesteseltsist teateid: п. отд. Дкчино, Калуж. г. Добринское с. х. о-во.

Neist kubermangudest lõunapoolne reja enam eestlastele soowitaw ei ole, sealt algawad lagedad stepi-maad, musta mullaga ja paiguti on ka liwaied. Metsasi on ainult suwo kõngastel Woidunas on ka paiju soosi. Metsmaad on halwad, mustamulla maad kallid. Rahwast on ennegi juba rohkeste, nii et siselrändajaid enam tarwis ei ole. Mustamulla maal ei oska eestlased elada. Kõige pealt puudub tal puu, millega harjunud on. Kütta tuleb õlgiwega ehk õlgedega. Hein ei kaswa, ja selle tõttu on loomapidamine raske. Saab ainult wilja ja see on kõik. Aga ka wiljasaak ei ole sugugi nii suur kui meil wast mustamulla maadest arwatakse. Kubermangudes, kus tänawu lõikus 15% keskmisest parem arwati olewat wõis minna nägemise järele läbilõikamine 80 puuda tiinult saada. Annus asi, mis seal kiita, on see, et wälkest tööga wälja saab, pole muud kui künna, külwa ja lõika. Tõsiselt asja arwustades nähme, et seegi mingi hea külg ei ole. Rahwal on wäga jagedaste tööd, ja selle tõttu lähewad nad laisaks.

Kiiewist kuni Saaranini sõites ei näe siin muud, kui laialisi wiljawäljasi. Karski-Woronezhi kaudu sõites on peawiljad kaer ja rukis; Poltawast läbi — nääd juba rohkem nisu. Raudtee äärtel ega põlluperardel hein ei kaswa, seal kaswawad ainult korrehud ja werheinad. Ka Simbirski kubermang käib nisugune wiljamaa piiri, kus hein ei kaswa. Ainult wähe on selles, et Simbirskis paiguti juba rohkeste metsasi on.

Et mustamulla maal korralikult ära elada wõiks, peab maatükk suurem olema kui heinakaswatajal maal. Keegi, kellel enne Samaras 20 tiinu mustamulla maad olnud, ütleb nüüd Orellis 10 tiinu peal paremine wälja tulema.

Ufa kubermangus on juba teisem maa. Seal on ka paiguti musta mulda aga õhemalt ja muu mullaga segi. Pind kaunis mägine. Hein kaswab hästi ja metsasi leidub mõnes kohas rohkeste. See kubermang on juba eestlastele kohasem. Ka Kasani, Wladimiri ja Nishni-Nowgorodi maad ja olud ei ole laita. Iseäranis head on seal jõe ääres ülenjutatud aasad.

Permi ja Wjätka kubermangud eestlastele suuremat huwitust ei paku. Maad on kaunis halwad, liwaied ehk sawised, kliima — kare. Permi kubermang on oma ristisusseemne poolest suuriis. Pea iseumeturg on Kungri linn, raudtee ääres, selle järele on Krasnoufimsk ja Ola linnad. Eesti asunikud ja kodumaagi tarwitawad neid teemneid. Wjätka linnast põhjapoole, Oparino walsali ümber, Wologda kubermangus on 5 aasta jooksul suur Eesti asundus kaswanud. Seal jagatakse kroonu maid ilma maksuta rahwale wälja ja ehitamise antakse pere peale weel 165 rbl. laenu 10 aastaks. Nisuguste tingimiste tõttu on siinna 5 aasta jooksul umbes 700 perekonda eestlasi wälja läinud ja järgmised asunduse-ringid loonud: Oparino walsali ümber ühes alewiga umbes 200 perekonda, Molowa ringkonnas 35 wersta Oparinost, Molomi jõe ääres umbes 150 perekonda, Polomnitsa ringkond, umbes 120 peret, 60 wersta Oparino walsalist, Nimeesi walsali ümber umbes 100 perekonda ja Starowertsheski walsali ligi umbes 50 perekonda.

Rahwast on siinna õige mitmest Eestimaa nurgast ja ka Peterburi kubermangust rändanud. Pea hoogu andis wäljarändamiseks 1906 aasta karistusesalkade metsik rahwaga ümberkäimine, nii kui mitmed minule jutustasid. Tung wabaduse järele on kõige pealt tõukaja olnud. Mitmed wõrdlesid teomehe põlwe sunnitöölise eluga. Kõbus olnud tunne omal maatükki töötada, kuigi tihti kõht tühi olnud. Kui mõni wõõras nägemata ligi astunud ja „jõudu tööle" ütlenud, siis käinud wärin kehast läbi, tundmusega, kas jälle mõni kubjas, kilter, mõisaherra ehk mõni teine wõimumees ligi ei ole. Kui pastor esimest korda asundusesse sõitnud hakanud need, kes palju kannatada on saanud, ärituses hüüdma: „Kes seda kuradi isandikut siia ajas! Mine kuhu tahad, aga igalpool otsid ta sind üles! . . ." Nendest mõnest lühikesest lausest wõib juba otsustada, mis rahwast kõigist hoiatustest hoolimata wäljarändamisele ajab. — Mina kujutasin omale Wologda asumaid palju halwemalt ette, kui nad tõepoolest on, ja pidasin isegi Siberi asumaid paremaks ja kohasemaks. Wologda maid lähemalt tundma saades, nägin aga, et nad nii wäga halwad ei olegi ja lähewad Siberi omadest kaugelt ette. Siit saab weel raudtee lähedusest maid; ikaldusaastaid nagu Siberis, ei ole. Wargad ja röõwlid, kes Siberis palju tüli teewad, puuduwad, ja turg — Peterburi ja wäljamaa — on lähemal. Peapuudused on, et suwi wäga lühike on ja selle tõttu suwe töödega kiire, kuna sügiseed külmad tihti kartulipeaked ära rikuwad. Aga seda tuleb enam metsastes paikades ette; kui maa lagedamaks saab, paraned ka sellest tüljest asi.

Maad on omaduse poolest kaunis head, tasased, kaunis kõrged, soosi palju ei ole. Ainuke wiga, et mullakord õhukene ja selle tõttu põld raske harida. Wiljad kaswawad rahuloldawalt. Hästi läheb ristikhein ja hernes.

Ainumist teeb see raskeks, et kõik maad metsa all on. Lahedamad sapid on wanad asunikud omale heinamaadeks wõtnud. Tiinu maa ülestegemine läheb igatahes niisama kalliks kui Eestis. Peaasi on aga see, et waene siin natukesega hakkama saab. Peaasi on et leiwa teenimiseks alati tööd saada, ja kui mõne päewa leib käes, wõib omale hurtsikut ehitada ja maad küünistada. Ehitamine on sellepärast hõlbus, et mets omast käest. Raudtee ja jõgede äärs saadakse metsa müüagi, mujal ei ole tal hinda. Kes tubli mees, tööd teeb ja ei joo, wõib aastaehk kahega maja üleste ehitada ja leiwa saamiseks tiinu paar põldu üles harida ning on oma põllu peal peremees.

Hoolimata sellest, et kõige alam ja waesem klass wälja on rändanud tunnewad asunikud haridusse ja seltsi tegewuse wastu huwitust; neil on juba kaks kaubatarwitajate ühisust, põllumeesteseltsid ja Peterburi haridusseltsi asunduste osakonna esitaja juhatusel, kes suwel siin käis, wõeti Eesti-haridusliku seltsi asutamine kätte. Tema läbi wõiks siia ka uuest aastast Eesti agronom ametisse saada, kui aga kohast meest leiduks, keda seltside ja rahwa asi huwitab. Lootust on ka edaspidi Eesti instruktori peale. Kui need tublid rahwamehed on, wõiks asunikkude majandus kiiremalt edeneda. Wõiks mitmed muud ühisused weel elule tõusta. Praegu on juba asunikkude tarbeks Wene agronom ametis, kuid ta ei tunne aga eestlaste nõudmisi.

Oparinos, Molomas ja Polomnitsas on juba koolimajad üles ehitud, kuid tänini puuduwad weel koolidpetajad.

Suuremaks asunduse puuduseks on see, et paljud oma asumise kesk'elid minnasse ja liikwasse ära wõttawad uputada. Oparinos ei ole wiina ega õllepoodi, aga seda märjukest on igalt theemajapidajalt saada. Eestlane S kaupleb täieste awalikult ööd kui päewad, kus juures „hinnad" kaunis kõrged peab: pooltoopi maksab 60 kop. Ehk küll asunikudel raha wähe aga wiina peale ei keela nad ka wiimaseid kopikaid.

Kes Wologdasse tahab wälja rännata, peab Eestimaal kumisarilt, teistes kubermangudes aga maaülemalt (земскій начальникъ) maakuulaja (ходаческій) tunnistuse wõtma. Siis saab ¼ hinnaga kohale sõita. Ilma sarnase tunnistuseta maad ei anta. Eesti ja Liiwimaalt ja Peterburi kubermangust saab iga aasta ainult määratud jagu rahwast siinna rännata. Kui nende kubermangude jaoks määratud maatükid ära on antud, siis komissarid ja maaülemad enam maakuulajate tunnistusi wälja ei anna. Walmis maakruntisi on aga seal küllalt tagawaraks, üle 1000 maatüki, ja kes kodustelt ülematelt maakuulaja tunnistusi ei saa, see wõtku wallast perekonna-kiri (Семейный списокъ) wälja ja saatku palwekiri, et tal maad antaks, järgmisele ametikohale: Въ Вологодско-Пермскую переселенческую партiю, гор. Вологда. Kuidas seda teha, selle üle wõib Asunduste Jaoskonnalt juhatust saada.

Maad antakse Wologdas ühe mehele 20 tiinu. Kellel aga ka poeg on, saab 25 tiinu, 2 poega 35 tiinu ja edasi iga poja peale 10 tiinu lisa.

Siinpool on — Wologda linna ümbruses — kaunis häid maid näha, iseäranis rohkeste heinamaid, ja ristikhein kaswab toredaste. Karjapidamiseks sünnis koht. Ka kaubaturg — Peterburi — ei ole kaugel. Kui kõrged maahinnad seal on, ei saanud lähemalt järele kuulata.

Olusi ja asumise tingimisi lühidalt kokku wõttes wõiks järgmist soowitada. Kellel rohkem raha, wõib Peterburi kubermangust Balti raudtee lähedalt maad osta. Kellel aga raha wähem neil oleks Orellist ja Tweri Kurmekunde ümbrusest ostmine soowitawam, seal saab rutemine ja kergemine hakkama. Kellel aga wäga wähe raha ehk kellel seda sugugi ei ole, aga siiski igawesti teiste teenriks ei taha jääda, waid oma kodu tahab luua, ja raskust ei karda, sellele ei jää muud nõu üle, kui Wologdasse rännata. Maakuulaja.

Järeldused wiimastest riigiwolikogu walimistest.

Üleüldiselt kujunes walimisekäik järgmiseks: Eestimaa linnades, peale haledalt kuulsa Paide, wiisid rahwameelsed walijad oma kandidaadid läbi, mis Saksa nõnda nimetatud konstitutsioni-erakonnale õige tuntawaks kaotuseks on; Liiwimaa Eesti jaoskonna linnades jäi Saksa erakond esimeses walijatekogus pea igal pool wõitjaks, isegi teises kogus oli rahwameelsete walijate wõit mitmes linnas kaalu peal; waldades ei olnud wõitlust sel korral, kuid Liiwimaal peeti ägedat wõitlust Eesti edueraskonna ja tema wastu koondatud jõudude wahel, Eestimaa waldade walimised ei pakkunud aga mingisugust laiema tähtsusega wõitlust.

Teiste walimistega wõrreldes tunnistawad wiimased walimised, iseäranis Eestimaa linnades, et hästi koondatud Saksa walijatele kindlaste kokkuhoidew Eesti walijate kogu on wastu astunud. Ei ole ju kellegi saladus, et meie noore seltskonna kõige suuremaks nõrkuseks just see on, et ei suudeta wäiksemast lõhedest üleüldise asja kasuks üle jõuda. Liiwimaal on just niisugune lõhede laialiejamine wiimasel ajal õige rõhuwalt Eesti üleüldiste asjade peale mõjunud, seal on wäikline nüsitsemine oma wahel, kui hästi koondatud wastasega tegemist tuli teha, laialiste kogude jõudu aga halwanud. Meie ei taha sugugi Tallinna ja teiste Eestimaa linnade Eesti seltskonnale siin kiidulaulu helistama hakata, kuid seda wõime küll ilma walehäbita ütelda, et siin wiimaste aastate jooksul poliitikaliselt mõndagi on juurde õpitud. Tallinnas ei puudu ka Eesti seltskonnas oma lahkuminewad woolud, on siingi oma isemised õrumised ja palju wäiklust, kuid üleüldine Eesti seltskonnas walitsew meeleolu on niisugune, et kõik see siis, kui seltskond ühiselt peab wälja astuma, ei julge ette tungida, waid lahkuminewad jõud ainuwad ühise töös. Tallinna Eesti seltskond on wiimastel aastatel mitmeti rohkem tarwe all olnud kui Liiwimaa, mitmed kibedust tegelased on pidanud poliitikakoolis läbi käima ja õpetust omandama, mille hinda nad mitte nii kergelt unustada ei wõi. See mõjub selleks kaasa, et Tallinnas ilma kindlate korraldusteta, ilma suure kihutustöö wõrdlemisi hõlpsalt wõib meeleolu luuakada, mis kõik waiklased tohlpuudsed halla wõistab. Tallinnas ei leidu nii palju wõistlust waimustust ja õhinat kui Tartu Eesti seltskonnas ja selle otsekohese mõju piirkonnas, kuid kindel wõib olla, et oma süsemise ja tagasihoidwa jõu poolest Tallinna Eesti seltskond Tartust suurel lamonalt ette on jõudnud. Meil ei tule mitte sugugi Tartu haiguste üle parastada, waid meie loodame, et ka seal need haiglased nähtused wäljapidi kaowad, sest kui tahtlik see on, seda tunnistawad ja wiimaste walimiste tagajärjed kõige selgemalt.

Tabame siis ehk meie seda juristada, et Eesti seltskonnas erakondi ja lahkuminewaid püüdeid ei pea olema, et kõik rahulikult ühe mõttesüme ümber maletselda? Kes seda soowiks, see taiaaks meie seltskonna niisugusele tardunud olekuse tagasi, nagu see maad Saksa seltskonna süsemist jõudu halwab. Mõtted ja püüded peawad wabalt areneda ja kaswada wõima, üksikud woolud peawad oma mõju ja pooleheidjate arwu wabalt kaswatada, kuid kõigil neil peab see ühistunne elaw olema, et nad wäljaspidi ühise kogu lahus töötawad osad on, kes sunnitud on ühestöös edasi tungima, kui nad ajaloolise wastase alla ei taha jääda. Ühise kultura kaitsemine peab meil ka kõige äärmiste püüete ühendajaks olema, kuigi tulewikus wahed palju laiemaks kistakse. Mida iisgawamad, tõsisemad ja elujõulisemad meie õkuid poliitikawoolud on, seda kindlamaks muutub neil ka tung ühiselt oma olemasolemist kaitseda, kus seda wõisise wastase nõrgestamiseks tarwis tuleb. Eestimaa linnade walimised on tunnistuseks, et meie selle poolest jõudlaste edenenud oleme. Saksa tagurlus ei tõsta mitte asjata hädakisa, sest tagurlusel on lõpp, kindel lõpp, kui meie oskame lahkuminemata koguna temale hoowa jagada. Saksa tagurluse kõige suuremateks wastasteks on just need meie seal, kes oskawad laialisi tagurlisi ühendada, wäikesi õrumisi kõrwaldada. Meil on juba tunda jaadud, kui jõudsaste niisugune ühine wäljaastumine meie seltsikohti kindlustab, seda on wiimased riigiwolikogu walimised küllalt selgelt õpetanud, ja seda õpetust oiataksi ka lähematel jõutatsetel kasulikult tarwitada. Ostetud aulitialehtede abitamisega, näljaste pikkelehtede liiaga ei suudetud meid enam tillustada, sellest on meie seltskond üle kaswanud.

Walimiste ajal tuli aga ka meie nõrkus awalikuks ja see seisab kindlaste töötawate asutuste puuduses. Meil puuduwad kinnitatud erakonnad, nii pea ei ole nende tärkamist loota. Meil peaksid aga siiski wabad seltskondlised korraldused olema, kes poliitikaliste traditsionide kandjateks wõiksid olla, kes oma mõjuwõimuga wõiksid meie seltskonda ühendada, tarwilikka napunäiteid laiematele kogudele anda. Oleks meil niisugused asutused wiie aasta jooksul töötanud, siis oleks wõinud julgeste loota, et meil wõimalik oleks olnud ka talurahwa eest meest riigiwolikogusse saata, kes selleks oleks ette walmistatud. Paide kiiplaste wägitegu oleks niisama wõimatu olnud, kui meil oleks aegsaste ja laiemalt jõudusi koondama hakatud. Wõib juba kindlaste ette ütelda, et järgmistel riigiwolikogu walimistel meie ka praeguse walimiseseaduse abil tingimata linnade poolt oma seltskonna elitaja riigiwolikogusse saadame ja Paide paarikümmend tuulelippu mitte enam ei lase kogu kubermangu linnade walijaid narrida.

Meie tahaksime loota, et ka edueralond ja selle juhid oma taktikat muudawad. Wiimased walimised on ju näidanud, et eduerakond oma jõul ei suuda kõiki laialisi hulkasid liikuma panna, et wäiklane õerumine, mis isiklikkudel põhjustel nii terawaks aetud, rahwa jõudu ainult nõrgestab. Tartus tuleks nii mõnelgi mehel isiklikult üleüldise asja tarwis rohkem warju hoida, see wõib ju wastumeelt olla, kuid kasulik oleks see üleüldisele asjale.

Meil tuleb nüüd pärast walimisi kohe rahwasaadikute kaastööd ja seltskondlist toetust korraldama hakata, siin awaneb wõimalus aastate jooksul üksteist lähemalt tundma, õiglasemalt arwustama ja hindama õppida. Niisugust kaastöötamist ei ole meil mitte ainult meie rahwa elitajate töö wäärtuse tõstmiseks tarwis, waid ka kui koduse poliitikakooli.

Lõpuks ei tahaks wailides ka ühest nähtusest mööda minna, mis walimiste ajal nii wastikult silma paistis, see on nimelt poliitikaliste wastaste isiku haawamine. Tartus laiaks puhunud Dr. Raamoti isiku ja ärilise tegewuse kallale tikkumisi ei wõi, kuigi pehmendamiseks põhjust otsida, järelaimamiseks tulewikus soowitada. Walimiste ajal tuleb mõndagi sammu astuda, mis muidu wististe tegemata jääks, kuid teatud piirid peawad ka siin olema. Ei wõi ometegi nii kaugele minna, et igaüks, kes walimiste ajal rohkem silmapaistwale kohale tõuseb, kohe kõige häbemataalt sõimama wõib hakata, nagu seda üks Tallinnas ilmuw naljaleht Tallinna Eesti walijameeste kandidaatide nimede kallal tegi. Ei wõi ometegi nii kaugele minna, et poliitikat ainult need weel oja wõtawad, kelle eraud awaliku jõimamise wastu helad ei ole, sest meil on ju wähe neid, kelle elukutse seda nõuab, et nad wäranaaluiest haawamisest rahulikult mööda jätkusid.

Ajakirjandus.

Dr. Rosenthal „Eesti rahwa kultura päälsed“, millest meil juba juttu on olnud, leiab B. „Rig. Zeitungs“ „wäga tugemiwäärilise raamatu olewat, mis saksiastele lasu sisu Eesti kultura wõimitsumatest esitajatest arwamiseks wõib palluda. Kuna raamatu kirjutaja Saksa Saksa hariduisega eestlane on, ei wõi B. tei puhul mitte meelde tuletamata jätta, et Eesti rahwa edasijõudmine mitte wõimalik poleks olnud, kui tema esitajad ise, kuigi ainult üksikult, Saksa kultura oiadel poleks seisnud ja seal toetust saanud. Autor olewat seda asjalugu siiski liig wähe tähele pannud.

Saksa lehel pole tahtuks enam kauem Eesti rahwusliste asutuste peal seisatada; seda pikemalt räägib ta aga sellest, mis tal walutab. Muidugi on see „hukatust toow radikalismus, mis punase joonena eestlaste kultura liikumisest läbi käib. Rosenthali raamatus olewat selgeste näha, kuidas „C. R. Jakobson selle tee on rajanud, mida mööda tema järeltulija awaliku arwamise üle woitsemiseks — Tõnisson esimeseks riigiwolikogusse ja ühes sellega Wiiburi jõudis“. „Kas wõib imestada, kui „rahwas“, keltele habemetal kombel meel mokale on maaritud, keltele alati on ette puhutud, tema olla ainuke mõõduandew tegur igas awalikus asjas, wiimaks niikaugele jõuab, et oma suwerääniteedi tulemwõimul isise tõeste uskuma hakkab ja seda heal juhtumisel nagu 1905. a. waewõimuga maksma paneb?“ Eesti rahwusline liikumine on kaudselt rewolutsioni juured olnud, sest iga rewolutsion on ju „kõige olewa häwitamine“ ja see olew on Baltimaal saksluseaa seotud. Siin seguwat ka nende Eesti juhtide poliitikaline arusaamatus, kes wenestajat wüürst Schahowskoit toetasid. „Mees nagu Schahowskoi, kes Saksa kultura rullitega ära purustada tahtis, oleks selle lordaminekul Eesti kultura kohe jalge alla tallanud, kui see saksiaste eeskujul oma püüetega wälja oleks julgenud astuda.“

Sõjast

kirjutab „Russk. Slowos“ Wene kuulsam söljetonist Dorosehewitsh:

„Ärgu oldagu rohkem türklane kui Türk ise. Konstantinopolis näitab teile iga sõsta (usuteaduse üliõpilane) püha Sofia metsheti ees seda platsi, kus Türgi wanajutu järele türklaste wiimane lahing löödakse. Peale seda lahingut tehakse Türgi walitsusele Europas lõpp.

Türklased on ise kindlad, et neid ükskord omest Europast wälja kihutatakse.

Nõnda sositab neile rahwa salalik ajalooline etteaimdus, mis wanajuttude kaudu räägib.“

Wäikesed märkused.

Põhi Alespidi pöördud.

Juba ammust ajast on meie juures wõade maksew, et just Saksa selts'ond kombelises elus teistele wõib wiisakuse eeskujuks olla. Wäga paljud lastewanemad ihaldawad just sellel põhjusel oma lastele Saksa haridust, et nende koolides lapsi nii wäga iluste õpetatakse „niisu“ tegema. Teiste koolide halbtus niisuguste hoolitsejate mammade silmis seisab kõige pealt selles, et nende lapsed seal lihtrahwa lastega kokku puutuwad ja wiimaste käest mitmesugusid jämedaid kombeid õpiwad. Ka täiskaswanutele soowitatakse sagedaste Saksa seltskonnast kombelises ja wiisakas elus eeskuju wõtta. Niisugused waated on aastate kaupa seltskonnas asunud, neid on hakatud otse ümberlükkamata tõeks pidama ja kellegil ei tule meelde nende tõsidust järele katsuda.

Asjalugu ei ole aga poolestki nõnda, ja kui Tartu Saksa leht „Nordl. Ztg.“ hüüab, et just Saksa seltskonna juures põhi Alespidi on pöördud, külap tal selleks siis ka põhjust on.

Wõtame eespool tähendatud lehest tükikese wälja, mille peale ta oma ütelust põhjendab. Endisel ajal, kõneleb nimetatud leht, teaid gümnasiumiõpilased hoolega ja rohkeste tööd. Neil ei olnud aega ja äripäewadel tuli isegi kella 11 ja 12 töö juures olla. Aga nüüd jalutab punapõseline Saksa noorsugu tundide kaupa, ajab sporti ja ikka just sellel ajal, kus ta õppima peaks. Aga sellest on weel wähe. Poisid hulguwad tüdrukutega ringi, panewad nendega wäljasõitu'd toime ja joowad wahuwiina — muidugi wanemate kulul. Ühe sõnaga — igatepidi on põhi Alespidi pöördud.

Saksa seltskonnale wõiwad ülemalt tähendatud Saksa lehe sõnad kurwastawad olla, isegi wahest ka ootamatad, kuid kindel on see, et siin mingisugust uudist ei ole. Kui Saksa seltskond Alamoale ikka oma noorejoo suurest kombluseſt on kiidulaulusid laulnud, siis tegi ta seda wahest sellel põhjusel, et eelarwamine, nagu ei wõiks nende laste juures mingisugust kombewastast ette tulla, tema oli ära pimestanud. Meie juures teatakse just poisikeste tigeduest, sellel tübilesed püksid jalas ja walgete raeltega mütsid peas, mi mõnesugusid lugusid jutustada.

Mõni aeg tagasi tuli sattlond niiisuandu poisikest ühte tubakakauplusesse ja üks poisikestest küsis suure rõbuga:

„Andke meile need paberossid „Kurtar“!

Kui kaupmees ütles, et tal neid ei ole (sellenimelised paberossid saatsid isegi Krisahnlerdaja turule, aga et rahwas neid osta ei tahtnud, siis ei wõinud kaupmehed neid ka mitte müüa), lässinud poisikesed suure hooga teisa paberossia walmisiseks ette tuua, mille hulgast nad sarpsid laiali loopides omale kõige paremaid walmud. Naatepidi püüdnud nad oma Ateskstumisele muiugust luju ande, nagu oleks nad wanad elumehed, kes juba kõik maru jad on maitsenud.

Hiljuti kõneles seal (muidugi see, kellel niisuguste asjadega lähemalt tegemist on) järgmist: Pirmutades wõidakse korrad nii kaugele wiia, et nad jalgtelt enam rohu peale ei lähe. Aga nende walae peeltega ja lükkitiste pükstega poistega ei ole midagi peale hakata. Nad lähewad meelega rohu peale ja peawad seal oma pillerkaari.

Palju wõiks [illegible] mis tõendaksid, et Saksa [illegible] mi kombelised ei ole, nagu [illegible] ataloke kõneleda.

Näiteks [illegible] seltskonnas mõni aeg tagasi see sündmus, kus nende punapõselised lustilt linna serwast olid omale rauni wõtnud ja seal õõ oma pead mööda saatnud, kaunikest ärewust.

Aga weel enam. Ma arwan, et see moraalsik laguneemine tiaatades wõiks seda Tartu Saksa lehe hädaldamise põhjal nii nimetada, sugugi mitte uud ei ole, olgugi et temast nagu mõnest uuest nähtusest kõneldakse. Mõisugusi „wägitüksidesa“ Saksa „noored“ Tartus juba enitdtel aastatel on walmis saanud, kas ei teata sellest küllalt kõneleda.

Mõnd „wägitead“ on ju isegi üleman tuntawad. Ka on just Saksa seltskonnast mitmed tublid joorad teadnud, kes selleks asjas oma „wahwusega“ eralikka Eesti poisaa järeletegemisele meelitasid. Niisama luguwad ka meie linnas lakste „noorte“ teaudest rohkeste mitsuonid lugusid ringi, millest just kombluseküsimuses ei saa eeskuju wõtta.

Nõnda siis: Saksa lehed töötawad kaebtust, et kombeline elu nende noorte hulgas alla longenud, aga ei täid selle juures mitte õigalteks, nagu ei ole's see ennemalti nii olnud. Ainuke wahe wõib ainult selles seista, et endisi noorue „waliatuh“ mõnelt poolt kalatakse kombluseta olekule pidama ja sellest, mis ennemalt hea meelega lade silma wahele jäeti, awalikult juttu tehakse. Igatahes, see on kindel, sellest küsist ei ole Saksa noored teistest mitte paremad jo [illegible] nad isegi tunnistama.

[illegible]maalt.

Meeleaw[illegible] keelatud.

Wiiburi komandant andis kubernerile teada, et edaspidi Wiiburis kõik meeleawaldused keelatud on. Ja kui meeleawaldused siiski pealsid tekkima, siis tuleb neid kõige waljumate abinõudega maha suruda. Kuberner teatas sellest rahwale, et igasugused awaliku korra rikkumised, milleks ka meeleawaldust peetakse, surutakse tarbekorral sõjawäega maha.

Politseinik Tabanoji suur agarus,

mis ta hiljuti Wiiburis Lagerkrantzi heaks toime panbud meeleawaldusel awaldas, on pijut kurwalt lõppenud. Ta olewat ka praost Gräsbecki peale hobusega sihutanud ja wiimane kaebas tema peale. Nüüd wõetud Tabanosil, kes Tallinnast pärit on, ratsaidõitmise õigus ära, s. o. ta ei tohi enam ametikohuste täitmisele ratsa ilmuda. Peale selle määratawat Tabanos teise koha peale.

Wiiburi linnapea W. Fagerström

andis senatile palwekirja, milles ta ennast ametist wabastada palub. Ametist lahkumise põhjuseks tähendab linnapea, et nüüd wägiwald õiguse ees kõra ja sellepärast temal wõimatu olewat oma ametikohusid täita.

Wiiburi linnawolikogu

awaldas oma ühistunnet wangimõistetud magistradi liikmetele. Ühiselt tunnistasid linnawolinikud, et magistrat ennast mehiselt ülewal on pidanud, mis ka protokolli üles märgiti.

Kaugemalt riigist.

Soldat Bahurini kohtuasi.

Meil oli juba lühidelt soldat Bahurini suu kirjeldanud, mille pärast ta eluks ajaks sunnitööle mõisteti. Toome siin juures süüdistuseakti järele selle üle pikema kirjelduse. Bahurini katsusid Keisri juurde joostes mitmed waenlemad tagasi hoida, kuid see ei läinud korda. Politseiülem tiskus ta käest püsti ära, kuna saatja kakal kirja oma kätte wõttis. Joolju pealtõmbanud ta palwekirja taskust wälja ja hoidnud seda kõrgel. Bahurin hüüdis ühtelugu: Laske mind Keisri juurde! Kui teda taheti kinni pidada, hüüdis mees: „Ma annan kirja ise Keisri kätte.“ Ühelt poolt sai Bahurin isegi nii tugewa löögi, et ta mõis pealt maha lendas ja mees ise otsesti maha langes. Kui ta Keisri juurde jõudis, langes mees põlwili ja heitis palwekirja kätte. Bahurin wõetud kolmanda kergituse mehena wäeteenistusse, kuna ta seda õigeks ei pidanud ja enesest arwanud esimese kergituse olewat. Tal on seitsme, kolmeaastane õde ja 18-aastane wend, kellel haiged jalad on, kuna wanem wend wäeteenistuses on. Bahurin on mitmele korrale ja mitmele poole kaebusi saatnud, isegi Keisri nime peale, kuid need kaebtused on siiamaale tähelepanemata jäänud. Keisrile ei olla ta palwekirja eelegi andnud. Teised andnud talle nõu palwekirja isiklikult Keisrile ära anda, mis nõuandmist ta ka täitnud. Keegi ei olnud tema nõust ennemalt teadnud.

Soldat Bahurin jutustas kohtus oma seisukorra üle järgmist: Ta noorem wend wanem on praegu wäeteenistusest tulnud mulla lakesta [illegible] ja saanud selle läbi niisugusi wigasid, mis teda mõnikord sugugi ei lase tööd teha. Nõnda jäänud ta ainsaks teiseks oma perekonnas. Kõik laia elanikud olnud selles arwamises, et ta soldatiks ei lähe. Ka ta oma tormis olla wiimane wiiest, et mitmed arstid arwanud, et teda soldatiks ei wõeta. Wolostiülem andis Bahurini lohta kiitwa otsuse ja nimetas teda ainsaks toitjaks. Soldat Kirilow wandus, et Bahurini perekond waene on. Perekonnal ei ole hobusit. Kui ta soldatiks wõeti, kaotas perekond oma wiimase toetaja.

Kaitsja tõi oma lõpukõnes [illegible] wälja perekonna elust, selle ainske [illegible] wäeteenistusse wõeti ja kes selle läbi [illegible] [illegible] langes. [illegible] Bahurinile kõigekõrgemalt poolt armu paluda. Kõneldakse, et juba enne kohtuotsuse teadmist ettekirjutus olla saadud, milles lastakse kohtuotsus Keisrile ette panna.

Rahawäljapressija maaklem.

Hiljuti oli meie lehes maaklemast Suljajewist jutumu, kes rikkale kaupmehele Kalininile ähwardusekirja saatis, milles ta wiimaselt 25,000 rubla anarhistide eralonna jaoks nõudis. Esmalt arwati, et maaklema wõõtus seaane on, aga nüüd selgub, et ta juba ennemalt nõnda talitanud. Mõni aeg tagasi tulnud kogu kondade walinikud Melitopoli ja teiste linnade jõukate kaupmeeste juurde ja palunud maaklemkoks raha laenata. Ühes näidanud nad ka selles asjas kaaskondade otsused ette, millel maaklema Suljajewi allkiri olnud. „Walinikud“ saanud selle wiisil kuni 100,000 rubla kokku. Warsti selgunud, et kogukonnad ledagi ei olnud wolitanud, maaklemist mitte midagi ei tea ja kõik otsused ja allkirjad walsed on. Suljajewil läks korda täitsa oma kirjatoimetaja peale ajada, kes ka wangi pandi, kuna wolinikud üleüdse ära kadusid.

Muidugi oli Suljajew ise see, kelle ülesandel kelmiisukil korda saadeti ja kes raha oma kätte sai.

Suljajew on wõrdlemisi noor mees ja ta elas Melitopolis wäga suurelt. Kõige selle juures oli mees kirglikue kaardimängija.

Teda ja ta naist peeti wäga jõukateks ja sellepärast ei äratanudki nende alaline rahaiseisimine suuremat imestust.

Sunnitööliste mäss.

Koslowi wangimajas oli ühes ruumis salkond sunnitöölisi koos. Need olid Tomi oblastist sunnitöö-wangimajasse saadetud. Kõik sunnitöölised, iseäranis kahtlased kurjategijad olid eluks ajaks sunnitööle mõistetud ja kahele isegi surmanuhtlus, mis aga pärastpoole eluaegseks sunnitööks muudeti.

Wangid tegid enda wahel põgenemisplaani kindlaks ja kui nad ülewaatajate ruumi läksid, kus nende juurde kaks ülewaatajat tulid, tungisid wangid wiimaste kallale, wõttis nende pead riiete sisse, kiskusid ülehariotad käest ä a ja hakkasid ülewaatajaid peksma. Ühel ülewaatajal murti lõuseluu katki, kuna teise rinnakast kokku lõuuti. Ülewaatajad jäid meisumeralt maha, kuna 24 wangi hoowi peale pääsid. Seal hakkasid nad tunnimeeste peale tuld andma, kuna nad ise üksteist abistades üle müüri ronida. Kohe tõsteti kära, anti wangide põgenemisest teada, mis peale politseiametnikud, strashnikud ja sõjawäeosad sinna ruttasid. 2 wangil läks korda pimeduses ära põgeneda. Politsei hakkas põgenejatele järele laskma, mille juures teatie põgenejat haawati, üks wäga raskeste. Warsti püüti 9 põgenejat kinni ja toodi wangimajasse tagasi. Kümnes põgeneja leiti pärastpoole ka üles. Ta oli rohke werekaotamise läbi mõistusetalt maha langenud. Talupojad tõid mehe linna ja andsid politsei kätte. Kõige tähtsam kurjategija, kes kogu perekonna tapmise pärast sunnitööle mõisteti, pääsis põgenema ja on praegugi kadunud, olgugi et kogu maakonnapolitsei otsimisel jalal on.

Riigiwolikogu walimised.

Läänemaa walijamehed.

Waldade poolt:

Jaan Mõisaar Lihula wallast, põllumees, kihelkonnakooli haridusega.

Suurpõllumeeste poolt:

Johann von Wetter Rosenthal, Penijõe mõisa omanik, Moskwa ülikoolis õppinud.

Woldemar von Hunnius, Kirbla mõisa omanik, keskkooli haridusega.

Maximilian von Kube, Wana-Warbla mõisa omanik, kesk.-k. haridusega.

Karl parun Maydel, Waisa mõisa omanik, keskkooli haridusega.

Hermann von Marenhildt, Saoniste mõisa omanik, keskkooli haridusega. Karl von Rennenkampf, Laiküla m. omanik, keskkooli haridusega.

Axel parun Fersen, Kloostri m. oman., kesk.-k. h.

Haapsalu linna poolt:

Johannes Kerrs I kuurias, majaomanik, algharidusega.

Aleksander Eidring II kuurias, eraadwokat, kihelkonnakooli haridusega.

Tööliste elu.

Tolla telliskiwiwabrikus

pandi 6. okt. kümnede tööde pärast kiwipressid tänawuseks seisma. Ainult põletamisahjudes lestab töö weel mõni aeg edasi. Üleüldse walmistasid 3 kiwipressi 18. aprillist alades üle 6 miljoni telliskiwi. Peale selle walmistati weel põlutorusid umbes 60 tuhat. Suuremalt jaolt on wabrikus tü tööd tarwitusel. Tööaja wältusel, aprillist oktobrini, teenisid töölised järgmiselt: preßide peal alaajajad umbes 270 rubla, s. o. lähtegi 25 rbl. kuus; Sowitaewand?stes umbes 220 rbl.; kuuride all naistöölised ja wanemate külalised poisikesed umbes 130 rubla. Põletamisahjude juures teeniwad lärutajad lähikeganimine kuni 30 rbl. kuus. Töö on wabrikus wõrdlemisi raske; iseäranis kurnawaks on pikk tööpäew, mis hom. kella 6 kuni õhtu kella 7 kestab. Kõige kurnawam töö on põletamisahjude juures, kes alaliselt ööd kui päewad ka pühapäewadel, töötema peawad. Waba aega peale harilikkude söögitundide waheldades neil ammusti tundi ei ole, olgugi küll, et nende üksmeete korra seaduste järele ja sun neil waba päewa on lubatud. Et töölised mitte enne töölepon wabrikust nalsalt ei lahkuks, selle eest wõidab wabrikuwalitsus juba aegsaste muretseda. Nimelt on tööaja lõpuni töötamatele iga tuhande walmistatud telliskiwi peale ¼ kop. määratud kiitatud määratud, mis pikemale laumas lettmise summa wälja teeb. Ja sellest ei taha ükski tööline ilma jääda, sellepärast lannatakse kõik wae wad ära.

S. G.

Lätimaalt.

Püssirohukooreem plahwatanud.

Möödaläinud laupäewal enne lõunat läks Riias Sellier ja Belloti padrunwabriku hobusemees mööda Kalnezemi uulitsat püssirohukooreemaga wabriku poole. Teadmata põhjusel sündis seal plahwatus, mis mehe surmaks ja hobust raskeste wigastas. Ka kolm möödaminejat said haawu. Mitmed lähikal olewad majad ja aiad on põrutuse all kannatanud. Püssirohti, ülepea 15 puuda, oli plekkkastides kastide sisse pakitud. Mille läbi plahwatus tuli, on praegu weel teadmata.

Saksla'ed ja tagurla'ed kõlkaked Riias. Tänawuste riigiwolikogu walimiste puhul ühinesid Riia saksased, nii kui saadud, tagurlise Lätl Weinbergi parteiga. Selle kohta kirjutab „Düna Zeitung“ tagatitele, kes kõikide olude ligemalt tunnud, on juba ammu selge, et riigiwolikogu walimiste puhul tehtud kompromiss saksaste ja tagurlaste liitlaste wahel peagi ümber walimiste tarwis on seatud, mis lähemal kewadel Riias tulemad.

Kodumaalt.

J. R. **Puhjast.** Kongalast. Kipuwad wallast wälja. Meie wallale on imelik saatus osaks saanud, maksumaksjad liikmed kipuwad temast teistesse waldadesse. Maata inimesi on weel wähe wallaliikmeteks jäänud, ka wiimased tahawad lahkuda. Isikoomulik nähtus on, et ka peremehed oma wallaga ühenduse lõpetawad, nimelt need, kelle talude all wallamaad ei ole. Nii on mitmed oma rewisjoni Uderna-sse, teised Randu, Kawilda-sse jne. minud.

J. R. **Rõõst.** Koolielust. Wastse-Rõõ kooliõpetaja walimisele 10. okt. ei olnud ühtegi kandidaati ilmunud. Walimine lükati edasi. Tõrwere koolimaja ehitamise jaoks on kroonu oma metsast 750 palki kinkinud. Teise koolimaja suurendamiseks on kroonu kaks tükki metsa odawalt müünud. Rõõ kihelkonnakoolis õpib praegu 20 lapse ümber. Wiimasel ajal on koolilaste arw üksteluqu wähenenud.

ed **Rõngust.** Aairest. Rewideerimine. 10. okt. käis kohalik talurahwa asjade komisjar ja Liiwi kubermangu walitsuse alaline liige Rahmanow Aakre wallawalitsust rewideerimas. Kõik leitud wäga heas korras olewat. Rewideerijad töötanud raamatute kallal mitu tundi.

* **Saaremaalt.** Maakuulajad. Minewal nädalal sõitsid Saaremaalt Saawetrist kolm saadikut Kostroma kubermangu Kineshma kreisi maad järel waatama, et sinna elama asuda. Koduses kohad on kõrge hinna eest müügile kuulutanud, millede ostmine wõimata on ja see läbi on nad ka sunnitud uut kodukohta walima. Kohtade hinnaks on umbes 70—80 rbl. desatin kuulutatud, mis Saaremaal enne kuulmata hind on. Selle hinna järele tuleb „Hääle“ kuulmist mööda umbes 50-desatiniline talukoht 3500—4000 rbl. maksma ja äramaksu ajaks on 12 aastat. Wõimaluks teeb kohasemuit ka weel see, et põllupank koha peale wäewalt 1000 rubla laenu annab, puuduwa summa katmiseks ei leidu aga mingit abinõu.

Seltsielu.

1. H. **Helleurme Hariduseselts „Püüe"** pani 7. okt. Elwa Tulekõrjujateseltsi ruumides suurema karskusetihutuse koosoleku toime, mis hästi korda läks. Kõnelesid üliõpil. A. Tõllasepp ja J. Tork Tartust. Esimene kõneles „Alkoholihädaohu üle" ja „Karskusetöö korralduse üle Elwa ümbruses." Teise kõneleja peaaineks oli „Alkohol ja põrimus". Läbirääkimistel toodi ette, et Elwa ümbruses koolideit suur puudus on. Koosolijate poolt awaldati soowi teist koosolekut ära pidada, kus ka koolikusimus arutamisele tuleks. Koosolekule järgnes pidu. Rahwast oli palju kokku tulnud.

Tallinnast.

* **Teadetendudmine riigi-olilogu walimiste asjus.** Siseasjade asjade ministeerium nõuab praegu kuberneride kaudu riigiwolikogu walimiste käigu ja tagajärgede üle linnadelt täielikka teateid. Üks niisugune paber ühes tabelitega on ka Tallinna linnawalitsusele saadetud.

a **Linnawalimised algawad Tallinnas** wist 25. jaanuaril, sest walimiste nimekirjasid arwatakse juba 25. oktobril wälja kuulutada wõidwat.

* **Linna statistikabüroo** asub nüüd Laia uul. nr. 40, korterikomisjoniga ühe katuse all.

* **Kirjandusline uudis.** Lähemal ajal ilmub „Teaduse" kirjastusel Jakob Mändmetsa uuemate kirjatööde kogu, pealkirja all „Köstrheina lõrred."

h. **Tallinna elanikkude arw kaswab wahetpidamata.** 1. augustil oli siin 108.000 elanikku, 10. oktobril aga juba 112.218 (53.760 meeste- ja 56.458 naisterahwast). Ühes sellega tõusewad ka toiduainete hinnad. Meie kesimist turuhindasid pealinna omadega wõrreldes leiame, et toiduainete hinnad Peterburis 25 protsenti odawamad on kui Tallinnas.

x. **16. oktobri mälestamine.** Täna seisab „Dwigateli" wabrikus töö. Hommikul tulid töölised küll wabrikusse, kuid lahkusid sealt rahulikult, et kokus 16. oktobrit mälestada. Ühepäewaseist meeleawaldusestreigist wõtawad wist kaksteistkümned tööliist osa.

Ka „Voltas" jäeti peale lõunat töö seisma.

y. **Tallinna linna planeerimise eeltööd** näiwad hästi edenewat. Kuulutuse peale, mis linn planeerimise idee omandamiseks wälja saatis, on senini 29 ajutuse ja isiku poolt planeerimise tingimised nõutud. Nõudmist on Baltimaalt, suuremalest Wenemaa linnadest, Soomest, Saksamaalt, Rootsist, Inglismaalt ja Austriast.

il **Jälle üks jahuweski Tall nnast kadunud.** Hiljuti ostis Maulschi firma Makarowi jahuweski sisseseade ära. Mitmelt poolt arwati siis, et Makarowi jahuweski, mis wiba ülit aja eest seisma jäi, uueste tööle hakkab. Nagu nüüd kuulda, on Maulschi masinad kõigist edasimüümiseks ära ostnud, ja arwata on, et Makarowi jahuweski enam käima ei hakkagi.

k. **Balti walsali juurendamine.** Linna kaswamise ja liikumise rohkenemise peale waadates tahab Põhjaõhtu raudtee walitsus Balti walsal juurendama hakata. Praeguisele ......-hoonele tahetakse kummagisse otsa 10—12 sülda juurde ehitada ja rongide waskuwõtmine ja wäljasaatmine nõnda sisse seada, et rongid ühest otsast wälja sõidawad ja teise otsa tulewad.

a **Uus Laenu- ja Hoiu-ühisus Tallinnasse asumiel.** Nende päewade sees saadeti teise Laenu- ja Hoiu-ühisuse põhjuskirjad kinnitada. Ühisuse nimeks on „Harjumaa Laenu- ja Hoiu-ühisus"; peale Tallinna linna wõetakse ühisuse liikmeteks isikuid ka naabruses olewaist waldadest wastu. Uus ühisus tahab peaasjalikult meie ühiseagliti ettewõtteid ja omaabi toetama hakata.

r. **Tulewane töösistemaja** ehitatakse wist Suure Pärnu maantee äärde Wäike Ameerika uul. otsa kohta; wähemalt on Tallinna Eesti Käsitööliste selts nüüd selle maatüki juurde, kuhu omal ajal Pauluse kirik pidi tulema, peatama jäänud. Maatükil on 1218 ruutsülda suur; uulitsa ääri 18,15 sülda. Linna majanduskomisjonist on mõista antud, et maa eest, kui seda tööstistemaja ehitamiseks tarwitatakse, just suurt hinda ei nõuta.

Prof. Setäla Liiwi keele uurimise reis.

(Wäljawõte erakirjast)

Tänawu augustikuul käis Soome professor Setälä poja Wiiho ja magister Saarimaa'ga Liiwi keelt uurimas. Selle reisi üle kirjutab W. Setälä ühele oma sõbrale Tallinna muu seas järgmist:

Esmalt sõitsime raudteega Windawi ja sealt motorpaadiga esimese liiwlaste külani. Selle küla nimi on „Piisa". Kohale jõudes asusime kohe tööle. Minu isa ja magister Saarimaa kogusid sõnawarku, rahwateadust, nõidusi, wanu kombeid, waru laulusid ja muistejuttusid. Mina fotografeerisin maakohte, tüüpusi, ehitusi, inimesi töö juures, ühe sõnaga kõik, millel teadusilik waartus on. Peale selle olin ka fonografi-„masinist". Fonografi tarwitasime meie wäga tihti jutustuste ja laulude ülesandmiseks tulewa põlwe rahwastele, sest liiwlasi enam ei ole. Ma tean 100 grammofoni plaatidele üleswõtet. 60 fonografirulli on täis jutustusi ja laulusid.

Liiwlased elawad 40—50 wersta pikkuselt mööda merekallast, mitte kuskil üle kahe wersta merest eemal. See maakoht on elamiseks wäga terwe. Pehme meretuul mühab kaldaäärsetes mändade otsies, kuna Baltimere lained alatsõpmata liiwalt kaldaäärt uhuwad. Õhk on puhas ja kosutaw. Maad katab paks liiwakord, mis põllutarimisele suurt takistust teeb, sellepärast ei kaswatata seal muud, kui kartulid, mis lauasis head kaswawad. Wali meretuul sünnitab ...... liiwatuisku, mis noored puud ja wanad kõnnud oma alla matab. Liiwlase merekalda ja külade wahel kaswab pikk männimetsa ja aitab põldusid hämitawa liiwatuisu eest warjata.

Pea ülespidamist saawad sealsed elanikud muidugi kalapüügist. Kõige enam püütakse kilukala ja lõhesid. Liiwlaste mängile lähewad mehed hommiku wara noodadega, saiba kahe paadi abil mööda merepõhja edasi weetakse. Tagasi tulles müüwad nad suuremad kalad juutidele, wähemad soolatakse ilusti ehk suitsutatakse oma tarwituseks ära. Kiluade ümbrist tõimetatakse sel kombel, et noodad õhtul merde lastakse ja alles hommikul wälja wõetakse.

Liiwlased on wäga terwe ja terase loomuga rahwas. Igal pool tuldi meie soowidele lahkeste wastu, ilegi rõõmustati teada saades, et keegi nende rõõma keelt tahab õppida. See on rahwas, keilel ...... kui oma wähese arwu poolest ...... enam kui lahtiane. Nende keeles puudub ilegi aabits kirjandus. Liiwlaste haridus on lätlastelt omandatud. Keele häwinemist on senini Saaremaa lähedus ära hoidnud, kus nende keel ...... hästi ära saadakse. Eestikeelsest kirjandus... mõistsid liiwlased kajuga tarwitada, kui keegi seda neile kätte toimetaks.

Seitse mereohwrit Wiimsi rannas.

ts. Enamaste iga sügise nõuab maru meie rannast omale hulgakaupa ohwrid. Mõni aasta tagasi uppusid Pirita rannal 12 inimest ära ja tänawu on jälle sügisene meri oma waljuit randlastele halastamatalt tunda andnud.

Teisipäewal 16. oktobril uppusid korraga 7 inimest Wiimsi rannal ära.

15. oktobri õhtul oli ilm wõrdlemisi ilus. Kalamehed wiisid oma wõrgud öösiks merde, kus nad need madala läheduseese, umbes 5—6 wersta kaldalt eemale wette laskisid.

Öösel keskis õige wali maru wõrdlemisi lühikest aega. Warsti läks aga ilm pehmeks ja mahajadanud lumi muutus lumelotsiks. Hommikul oli wali tuul waibinud ja olaugi, et meri küll kaunis tugewaste lainetas, läksid siisti kõik rannamehed õhtul sisselastud wõrkusid wälja tooma.

See oli hommikul kella kaheksa ajal.

Aga warsti peale wäljasõitmist hakkas tuul waljema's minema. Wõrkude wäljawõtmine oli suurte raskustega ühendatud. Kella kümne ajal oli tuul juba niiwõrd waljuks muutunud, et tugewa töötamisega suudeti kõrwatele lainetele wastu panna. Wõrkude wäljawõtmine jäeti pooleli. Meremehed katsid juba kõigest hädaohtu ja katsuti kudas aga wõimalik ennast peasta. Kella üheteistkümne ajal muutus läänetuul täieliseks maruks, mis kõigest sõõst ja wastuseismisest hoolimata paadid oma wõimu alla tiskus. Ei olnud enam kudagi wõimalik otsekohe oma randa sõita ja nõnda siis wiis tuul mitmed paadid sõidusihist koopis kõrwale — kõi ühe paadi koguni Pirita jõesuhu wälja.

Kuid kõik paadid ei suutnud endid peasta. Kolm paati, mis Püünsi külast wälja olid sõitnud, lõi maru ümber. Wiskiste langesid nad sellel põhjaiel merele ohwriks, et wiisalt oma ranna poole pirudsid, kuna nad sel wiisil ka kohtem määratsemate woogude mõju alla satlusid.

Laineteš said seitse inimest, nende hulgas üks naisterahwas surma, kuna kaks suudeti ära peasta. Peasteitute hulgas oli ka üks noor naine Kuulmann, kelle abikaasa ära uppus. Surma said: **Johannes Tomingas**, naisemees ja laste isa, **Priidik Kuulmann**, perekonnaisa, **Eduard Kuulmann**, naisemees. Tema naine peasteti ära. **Aleksander Kaar** poissmees, niisama ka **Woldemar Bachfeldt** ja **Aleksander Kristiern**. Äraupunud naisterahwas oli teenija, kelle nime meil kahjuks korda ei läinud teada saada.

Segateated.

Kehwemate üliõpilaste toetamisest. Möödaläinud keskwädalal oli Tartu ülikooli walitsuses kehwemate üliõpilaste õpemaksuist wabastamise küsimus arutuse all. Ülikooli maksuist wabastati 317 üliõpilast, maksust, mis professorite palkadeks läheb, 69 üliõpilast. Kroonu abiraha, 250 rublaliste summas igaühele, määrati 37 üliõpilasele Eraštipendiumid määrati üleüldse 2950 rbl. 74 kop. Ühekordseid abirahasid ülikooli summadest antakse 1145 rubla.

Balti eradigule ingewine Tartu ülikoolis. Käesolewast õpeaastast alaaksid Tartu ülikoolis hulga aja pärast jälle Baltimaa eradiguse eltelugemised. Nendel eltelugemistel, mis professor Seeler peab, on wõrdlemisi ütna rohkeste osawõtjaid, umbes 60 ümber. Nagu „Rish. West." teatab, on nad enamalt jaolt üliõpilased Baltimaalt, saksalased, eestlased ja lätlased. Wene leht loodab, et 1913. aastal Balti eradiguse jaoks osakond sisse seatakse.

Riiginõukogu liikmed Baltimaa mõisnikkude hulgast. Tänawu olnud nimetuste ja walimiste järele saawad lähemal ametiaja järgul järgmised isikud Baltimaa mõisnikkude hulgast riiginõukogus olema: von Eiesparre Saaremaalt, Liiwimaa mõisnikkude peamees parun Pilar von Pilchau, maanõunik parun Rosen, krahw Paul Pahlen ja Alfred parun Schilling Eestimaalt. Schilling tuleb hiljuti walitud parun Manteuffeli asemele, kes, nagu Saksa lehed teatawad, perekondliste põhjuste pärast tagasi astub.

Tulewase riigiwolikogu liikmena Liiwimaa linnade poolt nimetawad Saksa lehed Friedrich Rambachi, kes Pärnus walijameheks waliti. Rambach on Pärnu linnaameti liige ja linnapea abiline.

Riia Saksa Seltsi osakonnal on praegusel ajal 11. 313 liiget. Wiimase aasta jooksul on üle tuhande liikme juurde tulnud.

Riigiwolikogu liikme kandidaadiks Eestimaa suurmaaomanikkude poolt on „Rev. Ztg." teatamise järele kreisisaadik K. von Bewern Jägalast walmis waadatud parun Schillingi asemele, kes riiginõukogusse läheb.

Tubane purislaew. Wiimasel ajal on hoopis harulbane mööbel müügile ilmunud. See on tubane purtslaew. Tema ei ole mitte üksnes ilust, waid ka õhuniisutamise abinõu, wiimasena iseäralikult niisuguste elukorterite tarwis awatud, kus keskkütus sisse on seatud. Tähendatud purtslaew tõstab pumba abil, mis üleskeeratud wedru liikuma paneb. Wesjuga tõuseb umbes pooleist jala kõrgusesse.

* **Käepigistamise ärakaotamine.** Hiljuti asutati Moskwasse uus selts, kellel eesmärgiks on käepigistamise kombe wastu wõidelda.

* **Ta'urahwa põllupanga Riia osakonna tegewusest.** 6 aasta jooksul on talurahwa põllupanga Riia osakond 72.887 dessatini maad 4.611.405 rubla eest ostnud. Selleft on

Wõnnu kreisis	24.183	dess.	2.093.800	r.	eest.
Saaremaa	24.153	„	769.280	„	„
Walga	18.398	„	1.317.700	„	„
Wõru	4168	„	258.450	„	„
Wiljandi	1567	„	164.476	„	„
Riia	240	„	19.700	„	„
Tartu	175	„	18.000	„	„

Maad on ainult Saksa mõisnikkude käest ostetud, ta on suurelt osalt talu rendimaa. Suuremad maaostmised olid: parun Wolfi käest ostetud Roneburi mõis 19.739 dess. 1.680.000 rbl. eest; parun Kampenhauseni mõis Wõnnu kreisis 1591 dess. 177.000 rbl. eest; parun Wolf Stomersee käest Gulbeni, Laabero, Lisumi ja teised Walga kreisis 18398 dess. 1.317.700 rbl. eest; parun Schlippenbachi Kabrina mõis 154.000 rbl. eest. Seitsmel juhtumisel on põllupank ostetud maad Wene talupoegadele edasi andnud, muidu aga eestlastele ja lätlastele.

* **Õige kellaaja kuulutamine traadita telegrafi teel.** Rahwuswahelise kongressi poolt tehti otsuseks õiget kellaaega traadita telegrafi teel üle maakera wälja kuulutama ha'ata. **Keskkohaks on Parii** walitud. Sealt, Eifeli torni otsast antakse igapäew kesköösel ja hommikul kella 10 ajal õige Greenwichi aeg iga ilmakaarde teada. Peawastuwõtmise jaamad on: San-Fernando Brasilias, Arlington Põhja-Amerikas Ühendatud riikides, Mogadischo Somoli rannas, Manilla Filippini saartel, Timbuktu, Norddeich Saksamaal, Maskana ja San-Franzisko. Tähendatud jaamad saadawad oma poolt teateid muukesse lohtadesse edasi.

* **Rahwaarwu kaswamise wähenemine Liiwimaal.** Ametlikkude teadete järele jääb Liiwimaal rahwaarwu kaswamine aasta-aastalt wähemaks. 1898. a. oli see kaswamine weel 14.580 inimest, siis kuni 1904. a. keskmiselt läbi weel iga aasta 11.500 in.; 1905. a. kukkus ta aga korraga 4.017 peale. 1906. a. oli juurdetulek jälle suurem, nimelt 9540 in., kuid peale selle on jälle iga aasta wähenemine. 1907. a. oli juurdetulek 8306 in., 1908. a. 7915, 1909. a. 7628 ja 1910. a. 6585 in.

1910. a. sündis kubermangus 33.179 last, s. o. 477 last wähem kui eelmisel aastal. Suremist oli 26.194, s. o. 166 in. rohkem kui eelmisel aastal. 1907. a. sündis iga tuhande elaniku kohta 30 last, 1908. a. weel ainult 24^2, 1909. a. 24^3 ja 1910. a. 23 last.

Suremus oli 1898. a. 19 inimest, 1908. a. 21^9 inimest ja 1910. a. 18^7 inimest tuhande kohta.

Palkid koolidpetajatele. Endine Audru walla rahwakooliõpetaja Jaan Naudile on Liiwi kroonukoja poolt „P. Postti." teatel aastas 302 rbl. 99 kop. pensioni määratud.

Niisama on ka endise Tõstama rahwakooliõpetaja Jakob Seimannile aastas 608 rbl. 55 kop. määratud.

* **Kroonuwiina tarwitamine Wiljandis.** Käesolewa aasta 1. jaanuarist kuni 1. oktobrini on Wiljandi kolm monopolipoodi 89.358 rbl. eest kroonuwiina ära müünud, seega 7726 rbl. 17 kop. eest rohkem kui läinud aastal sama aja jooksul.

„W. Teat."

* **Uus kännukaalumise wiis.** Nagu tuttaw, on suuremal osal isesõitjatel kerimispool tugewa traadikõiega olemas. Sellega weab ta rehepeksumasinat tagant järele, kui järskudest mägedest üles tuleb sõita, ehk üle sildade sõita, mis mõlemaid masinaid korraga peal ei kanna, ehk jõlle tõmbawad ennast tagurpidi wälja, kui kusagile maa sisse nii sügawalt sisse wajub, et omal jõul enam edasi ei saa.

Sellesama traatkõiega on „Põllutööleh" teatel ameriklased nüüd kändusid wälja kiskuma hakkanud, mis töö nende tõenduse järele wäga jõudsaste edasi minna. Kuna kännukaalumise juures puud omast käest saada on ja ainult wett ligi wedada tuleb, kännurikkad raiestikka meil aga küllalt on, siis oleks soowida, et ka meie maal isesõitjate lokomobilide omanikud sarnase kännukaalumise wiisiga proowi teeks. Kui kändusid sel teel hõlbus wälja kaaluda on, siis saaksime palju odawamat küttematerjali. Ja maapuhastamise eest maksaks maaomanikud weel ligi!

Igast raamatukauplusest on saada järgmised soowitanswäärt raamatud:

Mälestuse kaswatamine. Kunst tähelepanemise-, meelespidamise- ja meeldetuletamisewõimet kõige kõrgema kraadini wälja harida. Hind 50 k., postiga 57 k.

Duncsomi-luuletuste album. Parematest Eesti luuletajate laulud Hind kunstwäralistes papikõites 40 k., ukkes kulikõrtes 80 k., postiga 7 k. rohkem.

Wäga mailserikas ja kõige kobasem kingituse tegemiseks. **Iseõnd laimedes.** Juhatused, kudas neid leida ja tarwitada. H. 80 k., postiga 87 k. Kuulsate professorite õpetused **Aetseriksbutud.** Kujutused mungaja nunnaklooster elust ning Jesuite ordu tegewusest. Piltidega. Hind 80 k., postiga 87 k. Üks kõige huwitawamatest raamatutest, mis senini Eesti keeles on ilmunud.

Täielik ilutulestiku õpetus. Piltidega. 60 k., postiga 67 k. Tubli raamat ...... wäga odaw. **Füüsika algusõpetus.** Bubilkow-Goldenbergi ja Malinini järele. Piltidega. Hind 50 k., postiga 57 k. Koolidele ja iseõppijatele soowitatud! Peale selle on laduš kõik muud eestikeelsed raamatud saada. Adr.: r. Pesaas. „Kunst ja Teadus." (Brookusmäel nr. 4. Felsbergi ja Petermanni trükikoja kontor.) 6298

Balkani sõda.

Bulgarlased Bunarhisari ära wõtnud ja Konstantinopoli raudteele jõudnud. Serbia wägi läheb Saloniki poole, et Greeka wäega ühineda. Türgi wägi taganeb igal pool. Montenegrolaste wägi Ipeki all. Greeklased tungiwad Saloniki poole.

Ülewaade.

Türklaste taganemist nelja wastase eest ei peeta enam terga sõjaplaani järk-järgulikeks täidesaatmiseks, waid sõjawäe nõrkuse tagajärjeks. Uskül oli nii tähtis seisukoht, et seda türklased mitte kerge südamega ära ei wõinud anda. Aga juba kaotus Kumanowo juures mõjus nõnda, et Uskübi kaitsemise lootus wäga wäike oli. Ühel healel kinnitatakse, et Türgi wägi läbi ja läbi wilets. Soldatites ei olla usku wõidu sisse, sõjamoona ja toidumoona olla wähe, arstiabi puudusest ei maksa rääkidagi. Oleks natuke wara Türgi wägede lõpulikku kaotust praegu ette kuulutada, aga lähemal ajal ei nai nende käsi mitte hästi käiwat. Konstantinopolis seletatakse, taganemisega tahab Türgi sõjawägede juhatus aega wõita, et siis paremaid sõjawägesid Wäike-Aasiast sõjawäljale saata. See ettekääne ei ole kõigiti usaldusewäärt. Paremad sõjawäed olid just Kirkilissi, Adrianopoli ja Uskübi juurde koondatud. Ja kui need paremad sõjalt wastu pannes ehk koguni wastupanematalt taganewad, mis peab siis edaspidi sündima, kui tagawarawägede riismed lahingusse saadetakse?

Türgi sõjawäge on Saksa instruktorid von der Goltzi-pascha juhatusel hoolega õpetanud. Kas ei ole wahest saksalased halwad õpetajad olnud? Küsitakse nüüd. Kiidetakse Wene alamohwitseri, kes Bulgaria soldatid õpetanud. (Pärast Türgi sõda kutsuti Bulgariasse Wene alamohwitserid soldatid õpetama).

Adrianopolist hommiku-lõunapool on Tschataldo kõrgustik, seal mõeldi Türgi wägi wastupanemiseletatiet teha. Hommikupoolse wäe juhataja Abdullah-pascha on ametist lahti lastud; nähtawaste ei suudetud temale Konstantinopolis Kirkilissi kaotamist andeks anda.

Kui kaugele Bulgaria wägi, kes Kirkilissi ära wõttis, juba on jõudnud, ei ole weel teada. Kõige lähem linn on nende tee peal Bunarhissar, selle järele Wiia; neist läänepool Konstantinopolisse wiiwa raudtee ääres Lüle-Burgas ja Baba-eski. Üks wiimastest sõnumitest räägib, et bulgarlased juba Baba-Eskis Konstantinopolist tulewa rongi kinni pidanud ja 14 wagunit jahu ära wõtnud. (Wiiast on üle ...... wersta otse teel Konstantinopolisse).

Serblaste läänepoolne wägi töötab Nowo-Bajari sandschakis wäga heade tagajärgedega. Ainult üks linn, nimelt Plewle (usna Bosnia ja Hertsegowina piiri lähedal) olla weel wõtmata. Uuemate teadete järele olla türklased ka Ischtibist ja Köprilist lahkunud, otse põgenedes lahkunud. Ischtib on (Uskübi-Saloniki raudteest hommikupool) õige tähtis Makedonia linn. Köprili on Uskübist mõnikümmend wersta lõuna pool, raudtee liinil, mis Egeii mere randa Saloniki linna wiib. Palju ei puudu enam, siis on Montenegro piiri pool Albanias seisew wägi Konstantinopolist lahutatud.

„Berliner Tageblatt" on kindlatest diplomatlistest allikatest teada saanud, et **Rumenia** sel korral, kui Bulgaria ja Serbia enestele sõja lõpul maad saawad, ka oma territoriumi suurendamist nõuab.

Europa-Türgima jagamine olnud Balkani riikidel juba siis programmis, kui nad sõda kawatsesid. Ainult riwa merearilet maad jäetawat Europas Türgile ühes Konstantinopoliga. Küsimus seisab nüüd selles, kudas Europa selle peale waatab.

Bulgaria-Türgi sõda.

Wõitlused Adrianopoli ümber.

Mitmed eelkindlustused Adrianopoli juures on juba bulgarlaste käes. On awalikuks tulnud, et Adrianopol nii kindel ei olegi kui esialgul arwati. Türklased on mõned wäga head seisukohad Maritsa ja Arda kaldal wõrdlemisi lõdwa wastupanemu järele ära annud. Umbes kumme suurtükki ja muud sõjamoona langes bulgarlaste kätte.

Waremine juba teatasime, et üks osa kindluse wäest katses tegi wälja tungida, aga raskete kaotustega tagasi löödud. Need önnetused wähendawad muidugi kindluse lootust wastupanemises.

Staro-Sagorast 15. okt. Ida peawäetiiwal on seisukord muutumata. Adrianopol on ümber piiratud ja bulgarlastele kahjutuks muudetud. Peajõud jätlawad pealetungimist, sõjawägesid taga ajades, kes Kirkilissi juures lüüa said. Makedonia lahinguwäljal liiguwad wäed laias wäerinnas edasi ja on juba Petihewi ja Newrokopi liinist üle tunginud. Terwe põhjapoolne Makedonia, sellest liinist arwates, on bulgarlaste käes. Siin tuli wiimaste päewade sees ainult wäikseid kokkupõrkamisi ette. Türklased, kes tublisti löödud, suutsid ainult nõrgalt wastu panna.

Türklaste wägiwallatsed.

Sofiast 15. okt. Kotshana ja Ischtibi teel leiti palju sõjamaterjali ja riideid, mis taganewad türklased maha jätnud. Wihmade tagajärjel on teed rikutud. Liikumine on raske. **Türklased käiwad wangidega wäga metsikult ümber. Leitakse bulgarlaste surnukehasid, kellel ...... pea, kõrwad, nina ära lõigatud on.** Türklased jätawad omad surnud ja haawatud maha. Bulgaria hospidalites on palju Türgi ohwitseriši ja soldatid, kelle eest siin hästi hoolitsetakse.

Bulgaria wägede edasiliikumine.

Sofiast 16. okt. **Bulgarlased wõtsid Kresneni kitsastee Struma jõe orus oma alla. Kresneni kitsastee on Sofiast otse lõunapool, Makedonias, mõnikümmend wersta Bulgaria piirist eemal.**

Bunarhisar wõeti ära. Bunarhisar on Kirkilissist mõnikümmend wersta lõunapool.

Baba-Eski jaamas wõeti weel üks Türgi rong, milles 10 wagunit oli, kinni.

Türgi soomuslaew „Kair Eddin Barbarossa" ilmus eila Warna ette, kuid ei wõinud midagi ette. Burgase ees ei ole Türgi laewu.

Kirjasaatjatele anti luba Mustafa-pschakse minna.

Sofiast 16. okt. Sõjawäljale läks Makedonia wabatahtlikke salk, kes sõjalise ettewalmistuse olid saanud. Salgas on 4000 meest.

Babotski lähedal wõtsid bulgarlased Konstantinopoli rongi kinni, milles 14 wagunit jahu oli.

Bulgaria wäed lähewad Lüle ja Burgase peale.

Wiimased teated Adrianopolist on rahustawad. Oodatakse, et türklased hilgawaid wõitusid saawad.

Serbia-Türgi sõda.

Uskübi äranõtmine.

„Birsh. Wed." teatab järgmist.

Pärast Wutshiterni ja Kretowo ...... mist (mõlemad linnakesed Uskübi lähedal ...... hommikupool) läks kroonprints Aleksander ...... kiireste Uskübi peale. Türgi ...... kinni püüdsid panna, löödi suure kaotusega tagasi.

14. oktobri hommikul jõudsid Serbia eelwägede salgad Uskübi alla ja algasid tulistega õgedat wõitlust. Pärast suurtükkide tule andmist tungis jalawägi ...... peale. Türklased lööd kohkuma ja taganesid ...., oma suurtükid ja ...... maha jättes.

Kella kahe ajal ...... serblaste ...... Kristlased wõtsid serblasi ...... wastu. Türklaste kaotused on wäga suured.

Uskübi wõitu peetakse suure .... muiels Serbia-Türgi sõjas.

Serblased Mitrowitsa ära wõtnud.

Belgradist 15. okt. ...... wõttis ...... wäeosa poik **Mitrowitsa** ära.

Tõenäolised kuulujutud Wiisti ära wõtmise üle on liikumas.

Mitrowitsa on tähtis linn Sandschaki hommikupoolses jaos; raudtee ...... Uskübisse.

Serblased Prepolje ja Ischtibi ära wõtnud.

Wranjast 16. okt. ...... wõttis Prepolje ära. Sandschakis on weel üks kindlustatud koht Plewle ...... Ovtihewol on teise wäeosa käes.

Ischtib wõeti ära.

Prepolje on Sandschakis, Serbia ja Montenegro wahel. Ischtib on Uskübist mõnikümmend wersta lõunahommiku pool.

Uskübi äranõtmine on Slawi riikides suurt meeleolu tõusu äratanud. Et türklased seal moona ei suutnud panna, näitab nende wäe nõrkust wäeele. Kumanowo lahing näitab, et Serbia ...... täieste ajakohast seisab. ...... aga, pärast ...... suuri wõitusid, on ...... suurtükiwägi ...... Serbia ...... gew, sest ei türklastelt terwelt **98 suurtükki** ära on wõetud.

Wiimaste teadete järele ...... Serbia wägi kiireste Monastiri poole. See linn on Uskübist lõuna pool, Makedonia ja Albania piiri peal, raudteeharu otsal, mis Salonikisse wiib.

Ischtib ja Köprülü on praegu ilma wõitluseta türklaste käte läinud.

Greeka-Türgi sõda.

Egei mere saared nõuawad autonomiat.

Atheenast 16. okt. Kalimnos ja teiste saartel pidasid elanikud koosolekud, kus selle wastu protesti awaldati, et saared uuesti Türgima kätte ...... Koosolekud .... ja teistele riikidele ühes autonomia nõudmisega ära anda.

Atheenast 16. okt. Inglise ...... kuningatoone saatis Greeka kuningale wõidude puhul terwituse-telegrammi.

300 kreetlast tuli Greeka wäeteenistusesse.

Wäljamaal elawate greeklaste annetused rahwuslise asja peale on juba mitme miljoni peale tõusnud.

Konstantinopolist 16. okt. Ametlise teate järele on Türgi wäed Serwias Greeka wäed tagasi löönud.

Kuihanast 16. okt. Hommikul oli **Triwotamoje juures wäike lahing.** Türklased taganesid, misjuures nad wiis kasti sõjamoona maha jätsid. Greeklased tungiwad edasi.

Montenegro-Türgi sõda.

Wõitlused Tarabatschi all.

Tsetinjest 15. okt. Juba kuues päew antakse Tarabotschi peale tuld. Suurtükkitule andmine kestab täna juba mitu tundi. Kuigi waenlane ägedalt wastu pani, pidi ta montenegrolaste suurtükitule tagajärjel oma tuleandmist nõrgendama. Türklased katsusid Sara mäge tagasi wõtta, kuid see ei läinud korda. Montenegrolased liginewad Tarabatschile. Wukotitsh wõttis Rostai ära.

Weel prowokatsionist.

Prowokatorite hulgas on weel üks mees laialt „kuulsaks" saanud. See on Peter Iwanowitsh Ratshkowski. Tema kohta kirjutab „Birshew. Wedomosti" järgmist:

Pärast Ratshkowski surma tõendasid ajalehed, et õigupoolest tema awalikult siseministeeriumi teise järgu ametnikuks oli, kuid tõepoolest wõib teda nende üksi arwata, kes mitte üksi Wenemaa sisemist, waid ka wälimist politikat juhtisid. Palju aastate jooksul juhatas ta Wene politikapolitseid Pariisis ja üleüldse Europas. Tihti politikaagendist oli Prantsuse-Wene ühenduse loomisel wäljapaistew tegelane, ja tema mõju wastu pidiwad — mitte igakord heade tagajärgedega — Wene wälimise politika juhtijad, wälimiste asjade ministrid wõitlema. Weel suuremate mõjule pääses Ratshkowski politikaasjade uuurimise eesotsas olemise läbi, ja tulewaisel Wene ajaloolasel tuleb nii mõneski asjas Ratshkowski mõjuga kokku põrgata.

Meie kätte toimetati — kirjutab „Birshew. Wedom." edasi — kaitsepolitsei tegewuse lähedalt tundja shandarmite kindral Nowitski tuntud märgukiri. Oma märgukirjas räägib Nowitski õige palju Ratshkowskist.

Toome Nowitski märgukirjast enam tähelepanuwäärilised kohad siin ette, sealjuures autori stiili alles hoides:

Peter Iwanowitsh Ratshkowskit, kui sotsialrewolutsionäride partei endist liiget ja päraskist agenti ning kahtlemata prowokatori — kirjutab Nowitski — sain ma 1886 aastast tundma, ja just järgmise juhtumise tõttu: 23/24. nowembri öõl 1882 a. wõeti Kiewi politsei poolt maja seintelt, aedade küljest ja telegrafipostitelt 37 eksemplari wäga kuritegewuslise sisuga proklamatsioni maha. Kuni 1883 a. aprillikuuni ei läinud korda proklamatsionide ülesakleepijaid awalikuks teha, aprillikuul sain aga mina teada, et selle asja algatajaks kodanikuseisusest Sorokin ja alamwõõline Tsherepinski on, keda ma ka wangi wõtsin. Sorokin ja teised tunnistasid: kuni 1882 aastani ei olnud nad ühegi salaorganisatsioni liikmeteks, ühtegi nendest ei tundnud ja Wenemaa sotsialrewolutsionäride organisatsioni olemasolemisest ainult ajalehtede kaudu kuulnud; 1882 aastal hakkasid tööliste hulka „intelligendid" mitmesuguste nimede all tungima. Töölistele olid nad järgmiste nimede all tuntud: „Peter Iwanowitsh", „Peter", „Anton Iwanowitsh", „Semjon Iwanowitsh" ja „Nikolai Iwanowitsh Karpenko". 1882 a. nowembril said Sorokin ja Tsherepinski „intelligentide" käest mitukümmend proklamatsioni, mida nad ühes teiste töölistega linnas ülesakleepisid. Selleft ei wõtnud „intelligendid" mitte osa, nõnda et wastutajateks töölised üksi jäid. Mõne töölise seletuse järele on „intelligendid" tööliste keskel wäga osawaste ässitusetööd teinud ja nende peale kui wanad ja karjunud rewolutsionärid head mõju awaldanud. Kiewi kohtukoja prokurör, kes ülekuulamise materjali, mida shandarmiwalitsus kogunud, läbi waatas, tuli järgmisele otsusele: „Kiewis asus sotsialistide-rewolutsionäride ühisus, kelle ülesandeks oli walitsust terwes riigis kukutada, ja nagu uurimisel selgunud, oli ühisusel oma trükikoda, hektograf suur tagawara seadusewastalisi kirjatöösid, mida ühisus wälja andis ja laiali laotas, ühisus korraldas oma liikmete juhatusel tööliste ringkondasid, neid rewolutsionilise tegewuse wastu walmistades, pani rewolutsioni heaks annetekorjandust toime, tal oli oma pitser, ja et siiski all olewate isikute tegewus ühtlast laadi kannab, seda näitab see, et nende wahel ühendus oli, mida ka weel see kinnitab, et ühed ja needsamad tegelased igalpool ilmusid, ühesuguse kihutustöö süsteemiga ja üht ja neid sama kirjatöösid laiali laotasid, mida paljude — ühistele tundmata isikute käest leiti..."

Ülekuulamisele wõeti 31 inimest, kelledest 26 raskemd administratiwkist karistust said.

„Tööliste hulgas, kelle keskel kihutustööd tehti, oli ka Kiewis elutsew Nikolai Iwanow Karpenko (nagu faktiliselt kindlaks tehti), kes walepassiga elas ja keda ka wastutusele wõeti; temal sai aga ära põgeneda, kuna teda politseidepartemangu ringkirjaga otsima hakati. 1885 a. wõeti nimetatud Karpenko Harkowis wangi, kus ta mõisniku Koslowski pääsiga elas. Ülekuulamisel tunnistas Karpenko-Koslowski üles, et tema õige nimi Ferdinand Romanowski on ja et temale walepassi keegi Moskwas elutsew Peter Iwanowitsh muretsenud, kes Moskwa kaitsepolitsei teenistuses olnud. Pärastpoole seletas Karpenko-Romanowski, et „Peter Iwanowitsh" Kiewi seadusewastase ringkonna peaorganiseerijaks oligi..."

Nowitskile läks „Peter Iwanowitshi" õige nime teadasaamine palju waewa maksma, sest et, nagu ta ise kinnitab, Moskwa kaitsepolitsei kudagi oma agenti-prowokatorit wälja anda ei tahtnud. Terwe rea tunnistajate ülekuulamise läbi läks kindral Nowitski abil, rittmeistril Iwetskil korda selgeks teha, et „Peter Iwanowitsh" salatrükikoja asutas, seadusewastaierd kirjatükkisid trükkis, walepasssiid wälja jagas ja üleüldse elawalt rewolutsionilist kihutustööd tegi. Iwetski tegi weel selgeks, et „Peter Iwanowitsh" Moskwa kaitsepolitsei ülema rittmeister Berdjajewi kantseleiks oli. Moskwa shandarmiwalitsuse ülema wastuskeft on näha et Ratshkowski Moskwas Peter Iwanowitsh Leonardi nime all elas ja seal „püha salga" salajaoskonna ülemaks oli ning kaitsepolitseiga alaliselt lähedases ühenduses seisis. Moskwast lõitis Ratshkowski, shandarmiwalitsuse tõenduse järele, kui politseidepartemangu agent wäljamaale. Nowitski palwet — Ratshkowskit üle kuulata ja tema päewapiltı wastutusele wõetud isikutele ettenäitamiseks saata — ei leidnud politseidepartemang wõimaliku olewat täita.

„Ratshkowski on suure hulga noori inimesi ja töölisi oma prowokatsionilise tegewusega hukka saatnud — kirjutab Nowitski edasi. Tema ehitas oma hea käekäigu ja elukorra inimeste õnnetuse peale, kes oma nooruse tuhinas tema mõju alla sattusid; kui palju inimesi ta Moskwas ja Peterburis hukka saatnud, ei ole mulle teada, kuid Kiewis on nende arw wäga suur. Oma prowokatsionilise tegewusega pani Ratshkowski kärgema walitsuse nalaleisukohta, aga kohapealsed shandarmiwalitsuse ülemad, kelle piirkonnas ta prowokatori ametit pidas, wõimalused sellele teenistuse tee kohta... Ma „püha salga" liikmeteks kes Sawitshenko nime all tegewus (ja nagu Ratshkowskigi Moskwas Leonardi nime all elas) tegi mulle ettepaneku, ... ära ja wõtsin „püha salga" poolt selle tegewuse juhtimine kohustust lõunapoolses kubermangus oma kätte. Mulle lubati 100 tuh. rbl. agentuuri asutamiseks ja 25 tuh. rbl. aastas palka, kuid ma lükkasin tarwilise ettepaneku tagasi ja teatasin Woronowitsh Sawitshenkoist politseidepartemangule."

„Oma ... on ... wõinud noode ... — kuid oma kohusest teada anda, et ... — kuid mul 1 on teadmata — kas Ratshkowski kuritööline tegewus kord wäljamail awalikuks tuleb ja põhjalikult paljastatud saab, ja kas siis minu praegune teadaandmine weel palju mitmesuguste faktidega ja argumentidega täiendatud mulle ümberlükkamata ... leidu.

Wäljaandja Eesti Kirjastuse-osaühisus „Ühiselu".

Wastutaw toimetaja A. Wares.

St. Peterburi põllumajandusliste saadustega kauplemise osaühisus

„Produkt"

St. Peterburis. Спасскiй пер. 3. telefon 465—73 St. Peterburis.

Telegrammide adress: СПБ. Продуктъ.

Kõigesuurem ja täielikum kodumaa piima-, põllu- ja karjasaaduste leiwadu Peterburis.

Eesti karjakaswatajatele ja ühispiimatalitustele kõigekindlam ja kasulikum kaubaisaatmise koht.

Wõtab wasta kaupa mitmesti osanikudelt kui ka wõeraestelt ja maksab selle eest kõige kõrgemat hinda.

Omad külmad ruumid.

Wõtab asjad külmaruumidesse hoiu peale ja annab selle peale laenu.

Wäljamaa kukrusi wõitünnide ladu.

Kõige parem koorelahutaja „Alfa" ja muude piimatalituseriistade ja masinate aieladu. Eestkostatud piimatalituse sisseseaded. Ühispiimatalitustele kasulikud tingimised.

Arwatalitus kõigiti korralik, raha kauba eest saab alati õigel ajal ära saadetud.

Hinnakirjad saadetakse soowijatele maksuta.

Kaupluse lõpetuse pärast
linnawalitsuse lubaga

Lõpulik wäljamüük

meeste naisteroiwaste ja karusnahkade

20—50% hinnaalandust.

riiet arschina wiisi ja jäänused suure hinnaalandusega

45. E. Tannenberg 45.
В. О. Средний пр. 10, liini nurgal.

Magasin edasi anda ja sisseseade müüa.

Schofferite kool
Insheneri juhatusel.
Ewalitsuse poolt kinnitatud
Õpimise kursus ära õpetam. Maks õpetuse eest 50 rubla.

Garash Nagan.

Õpetamine ... on wõimalik. Wosnesenski, 3. telef. 527 68.

Ümberwahetamise puures ... wõetud ja kätte toodud

tiiwklawerid

à 175, 250, 300 rbl. ja kallimad,

pianinad à 300 ja 350 rbl.

Uued pianinad à 400 rbl.

C. Rosé,

Liteindi, 33. St. Peterburis.

Korterijeltsiliseks
soowin üksiku naisterahwa ehk abielu paari juurde. Adr. Мойка 8, кв. 37.

Noor Eesti neiu soowib kohta tuppa ehk üksikseisjale wõitüdrukuks perekonda ehk üksiku juurde. Выб. ст. Б. Самсоніевскій пр. д. 6, кв. 29.

Wäljamüük peale tulekahju.

Kui Teie soowite omale kõlbinguid nahku, nagu: kosikut, skunsi, karakuli ehk muud, nagu: boad, muhwid, meeste- ehk naisterahwa talwe kübaraid osta, siis annan nõuu waatama minna wäljamüüki, kus praegu kõik poole hinnaga müüakse, see on Sadowaja 44. Sennot juures.

St. Peterburi Eesti Noorte-seltsi Näitemängu osakond.
(Столярный пер. № 13)
Neljapäewal 18. oktobril algawad

Näitemängu kursustest

pra O. Petersoni juhatusel. Õpetajad walutatakse osakonna esimehele A. Jõgi'le iga õhtu. Selts ruumides kahtlased üles anda.

Schnittisid,

walmis ja 1 õmise peale, ja suur wali moodisturi. Õpilasi wõetakse ja juurdelõikamise kursust. Wõetakse maksu. Вас. Остр., 3 лин. № 10.

Lemm.

„Ühiselu" raamatukauplus

Peterburis, Ohwitseri uul. nr. 5.

soowitab

Kasepuu peale õliwärwiga maalitud pilitisid — 75 kop. tükk.
Päewapildi- ja postkaardi-albumisid.
Wiini ja Soome ilu-postpaber ja ümbrikud,
karpides ja ilma.
Rahakottisid, naister. käekottisid jne.

Peale selle paremaid kirjanduslisi toodeid:

Leo Tolstoi. Peale surma awaldatud ilukirjanduslised tööd.
Akad. prof. J. Pawlow. Loodusteadus ja peaaju. Loodusteaduline tee hingeliste nähtuste tundma õppimisele. Hind 20 kop.
Prof. L. Lieber. „Rahwawaladus ja omawalitsus" cand. jur. K. Päts'i tõlge. Hind 1 rbl. 35 kop. köidetud 2 rbl. 20 kop.
Merkel, G. „Liiwimaa eestlased". Mälestusmärgiks poole ja rüütliwaimule. I anne. Piltidega. F. Tombach'i tõlge. Hind 1 rbl.
Hellat, P., Dr. med. „Sarmahirm ja tema seltskondline mõju". Hind 25 kop.
Kann, R. „Hendrik Ibsen ja tema draamad". Hind 35 kop.
Shakespeare. Taani prints Hamlet. F. Tombach-Kaljuwald tõlkes. Hind 1 rbl. 10 kop.
Dahn, Felix. Attila. Ajalooline roman rahwaste rändamisest. Saksa keelest J. Wares. Hind 60 kop.
Hellat, P., Dr. med. „Terwise õpetus" ilmub annetena, üksikanne hind 20 kop. Ettetellides 3 rbl. 50 kop.
Andrei Upit. „Kodanlased". Hind 50 kop.
Teadus ja kunst. Teaduslik-kunstline ajakiri. 1909 aastakäik. Hind 1 r. 1910 aastakäik. Hind 75 kop.
Elu ja wõitlus. I. Fr. Jadeki, H. Põõgelmanni, W. Korolenko ja M. Gorki kirjatööd. Hind 30 kop.
Kautski, Karl. Sotsiaalne rewolutsion. I. ja II jagu. Hind 25 kop.
Marx, Karl. Palgatöö ja kapital. Hind 7 kop.
Bebel, A. Seltskonna sotsialiseerimine. Hind 25 kop.
„Noor Eesti" III. Hind 2 rbl.
Przybyszewski, Stanislaus. Saatana lapsed.
Käsi tules I. Kirjatööde kogu. Hind 70 kop.
Sisu: Fr. Mihkelson, Meri. J. Depman, Ilmutus öues ja tormis. Johannese ilmutamise raamat uues walguses. A. Rei, Karl Marxi mälestuseks. A. Kästner, Lehekülg Eesti seltskondlise mõtte tulewiku loost. Ed. Wilde, Kubja-Kaarli „adjustandid". H. Laipmanni kaanepilt.
J. Depman, Ilmutus öues ja tormis. Johannese ilmutamise raamat uues walguses. Teine täiendatud trükk. Hind 35 kop.
J. Depman, Komeedid ja tähesaad. Hulga piltidega. Hind 35 k.
Prof. W. Schimkewitsch. Inimesesoo tulewik loodusteaduse walguses. Piltidega. Hind 25 kop.
Prof. A. Vogel. Weri, missest tema koos seisab ja missuke tema organismile tarwis tähes. Piltidega. Hind 25 kop.
Prof. A. Menger. Õigusteaduse ühiskondlikud ülesanded. H. 15 k.
Prof. A. Forel. Elu ja surm. Hind 25 kop.
G. W. Plehanow. Usk. Hind 35 kop.
Käsi tules II. Kirjatööde kogu. Hind 80 kop.
Sisu: A. Rei, Wene reaktsion. Emma Asson, Pärtspõ ja Liiwimaal. O. Sternbeck, Dogmast ja kriitikast, teoriast ja praktikast. O. Minor, Uus-romantismus ja Noor-Eesti. A. Uurits'i kaanepilt.
Kiiud I. Hulga piltidega. Hind 20 kop.
Sisu: J. Anwelt, Tarwitaja ja wahekauleja. W. Kann, Meie linnade omawalitsus. J. Depman, Meie koduloomade põlwnemine. A. Pallas, Kurtidgerus Wenemaal. Wenemaa suurus ja rahwaarw. Wenemaa tulu ja kulu eelarwe (budget). Wenemaa riigikord. E. Laaman, 1909. a. poliitika ülewaade. Wäljawõtted 4. märtsi (1906. a.) ajutisest seltside ja koosolekute seadusest. Kuidas kaubatarwitajate seltsi ja lugejate ringi awada. Töö juures ettetulewate õnnetuste puhul abiandmise üle.

Kõiksuguseid pilt-postkaartisid, Eesti kunstnikkude tööde ülewõtted. Suur wäljawalik.

„Ühiselu" raamatukauplus

Peterburis, Офицерская ул. № 5.

Wene keele õppijatele
on kõige soowitawam õperaamat

„Praktiline Wenekeele õperaamat"

Eestlaste jaoks toimetanud Iwan Jakowlef.

Wäljarääkimise õpetus, tarwilikud grammatikateated ja igapäewaseid elus ettetulewad küsimised.

I. anne. Hind 40 kop.

„Ühiselu" kirj.-ühis. Ladu Peterburis „Ühiselu" raamatukpl.
СПБ., Офицерская 5.

Tantsu kursustele
wõetakse naister. wastu. Õpe õhtuti hind. Tshernitshew pereulok 12, krt. 38. Tel. 548—21.

Dr. L. JAKOBSOHN.
Suguhaiguse, weneriko-, naha- ja suguliku nõrkuse (elektri, aektinime) spetsialist. Iga päew 9—11 hom. ja k. 1—8 õ., pühap. k. 10—1 p. Загородный пр. (уг. 3-й р.), д. 31, кв. 6.

Dr. A. Lossmann
sisemised haigused.
Wõnet. teisip. neljap. ja laup. k. 7—8 õ., reede k. 3—4 p. l. Дмитровскій переул. № 10. Wladimirski prosp. lähedal. Tel. 82—99.

Usaw ämmaemand
Annab lahkesti abi ja nõu iga aja. Церковная 4-а, кв. 2. Pet. pool. Tel. 526—57.

Ämmaemand
M. Koik
annab naisterahwastele nõu ja abi igalajal. В. О., Средній пр. 40, кв. 27. Telefon 412—36.

Tripper ja syfilis
Wõtab 8—1 ja 5—7. Nikolajewskaja ... Dr. Treb.

Dr. E. Neumann.
Вас. Остр., 5 лин. 36, кв. 10. Wastuwõtmine kella 4—9 õ., süfilis, terawa ja kroonik. tripper, schanker, naha haigused. Uued arstimise abinõud, 606, 914, ilma waluta.

Dr. Berenblit.
914. Süfili., schank., tripper (ter. ja kron.) jõuet., nahab., k. 8—1 ja 5—10. Heisepääl. Екатерингофскій 1. (Sad. lähed.)

Newski, 82, krt. 6.
Terawa ja chroonikalise tripperi, schankeri sugulise nõrkuse ja süfilisearstimise.
914 sissepritsimine (haigekoreg. ja töö seismajätm.). Sp. arst. wastuw. igap. k. 9—2 ja 4—9 p. l. Maks 1 r.

Hambaarst
M. Jorlson. Офицерская 9, кв. 18. Sisselükt hoowist. Plomberimine. Kunstlikud hambad plattega ja ilma platta. Töölistele peale hinnaga. Wäljatõmbam. ilma waluta, wastuwõtmine 5—9, pühapäewal kella 10—6. Teenijatele alandatud hindadega.

Dr. A. Oldekop,
Вас. Остр., 2 лин. № 41, кв. 2. Naiste- ja sisemised haigused ja sünnitamisabi. Wõnet. igapäew peale kella 6—½8. Telefon 808—36.

Dr. Gebstein
Süfilis (914). Naha, weneriko ja suguelunde haig., wastuw. igap. 9—10 h. ja 4—7 õ. M. Конюшенная 14, кв. 20.

Hanged
MOIDNE ENDID JÄRELTEGEMISTE EEST

mida wäikewäärtuslise Spermini järeletehtuste näol ... ilmunud, kuid mõju poolest mingisugust sarnadust temaga ei ole ja ... kogumi terwisele kahjulik. ... enesid siiatawad.

Närwuse, suguline nõrkuse, wanaduse jõuetuse, krampide, werewaesuse, tiisikuse, süfilise, elawhõbega arstimise järelduste, joosõma, südame haiguste, (ri ...), lupjaminemise, alkoholismuse, seigrootsiwenemise, halwatuse, tõbe järele ilmuwa närwuse, ... Poehli-Spermini ... seid hulgeward tagajärgeid, ... annawad.

Poehli-Spermini

nimetuse peale tuleb tähelepanemist ... osta, kuna nende wälisel wäljanägemisel ... brošüür wäljaantud on mis ... kirjatöödega Spermini üle soowijatele maksuta kätte saadetakse.

ORGANOTHERAPEUTIKA INSTITUT
PROFESSOR DR. POEHL & P-AD
KEISERLIKU KOJALE
KAUBAMUUJAD
ST.-PETERBURG
W. O. 7 liin №18

Põhja Wastast. Kredit-Ühisus

(Сѣверное Общество взаимнаго кредита въ С-Петербургѣ.)

Peterburis, Большая Конюшенная ул. № 10.

Telegrammi-adress: Эстобанкъ.
Telefon: 91—81, 557—4.

Jooksew arwe (Условный текущій счетъ) Riigipangas № 34532.

Äritunnid: iga päew kella 10—3½.

Hoiule wõetakse raha kõikidelt — ja maksetakse:
jookswalt arwelt ... 3%
6 kuu eest ... 5½%
1 aasta eest ... 6%

Laenude pealt wekslite ja wäärtpaberite kindlustusel wõetakse 7—9%.

Ühisus ostab ja müüb liikmete kasul protsendi paberisi ja kinnitab wõidulaenu-paberisi. Toimetab rahasaadetusi kodumaale ja kõikidesse Wenemaa linnadesse. Wõtab wekslisi inkasso peale Peterburis ja mujal.

Pet. Eesti Jaani koguduse kirikl. teated.

Jumalateenistused. Pühapäewal, 21. oktobril, ...

kell ½10 hom. — Eesti keeli, armulauaga — ...
½12 p. l. — Saksa keeli.
... õhtul — Eesti keeli. ... Ahrenfeld.

Kuulutatud:

Peeter Uiper Juhani p. ja Ida ... Jürgen; August Laoma p. Semon ja Olga Nikolaewna ...; Juhan ... Kriea ja Martha Marfelina Antoni t. Pollitinski.

Laulatud:

... Juhkum ja Ann ... Wilhelm ... ja Jenny Brunei. Johannes Wolk ja Leontine Donat.

Ristitud:

... Budded, Aleksander Puk.

Surnud:

Gustaw Kirner 56 a. w.; Anna ..., ... Reinberg 52 a. w.; Richard Christian ... 26 a. w.; Julius Reinhold Iwing 50 a. w.; Wilhelm Christian Michael Albrecht 57 a. w.; Karl Tenniem Bach 25 a. w.

Trükikoda: Э. Ф. Мекс, СПБ. Забалканскій пр. № 22.